

**УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ
СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ**

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Заштита слабије стране у банкарским пословима

- Мастер рад -

Студент:

Немања Јакшић 352/2023

Ментор:

др Гордана Дамјановић

Косовска Митровица 2025

Заштита слабије стране у банкарским пословима

Сажетак

С обзиром да данас велики број људи користи услуге банака , пре свега када је у питању узимање разних кредита и позајмица , велики број истраживања у свету покушава да истражи однос клијената и банака , односно , у којој мери су клијенти заштићени у односу са банком. Клијенти банака , с обзиром да су често принуђени , услед лоше финансијске ситуације да траже кредит од банака , сматрају се слабијом страном у банкарским пословима. Услед тога , банке често диктирају услове узимања кредита клијентима , форсирајући потписивање уговора о кредиту са условима који по њих могу бити неповољни.

Предмет истраживања рада се фокусира на могућност заштите клијената приликом склапања неповољних уговора о потрошачким кредитима , обавештеност клијената банака о потрошачким правима , познавање Закона о заштити потрошача и Закона о облигационим односима који регулише права корисника кредита , као и испитивање о позитивним исходима спорова које клијенти имају са банкама по разним основама.

Главна хипотеза: Клијенти банака нису довољно заштићени у споровима са банкама.

Помоћна хипотеза: Клијенти банака нису довољно упућени у своја права , нити су упознати са законима који их штите у споровима са банкама.

Кључне речи: Потрошачки кредити. – Заштита интереса потрошача. – Спорови у вези са потрошачким кредитима. – Законски оквир заштите потрошача.

Abstract

Given that today a large number of people use the services of banks, primarily when it comes to taking out various loans and borrowings, a large number of studies in the world are trying to investigate the relationship between clients and banks, that is, to what extent clients are protected in their relationship with the bank. Bank clients, since they are often forced, due to their poor financial situation, to seek credit from banks, are considered the weaker party in banking transactions. As a result, banks often dictate the terms of taking out loans to clients, forcing them to sign loan agreements with terms that may be unfavorable to them.

The subject of the research paper focuses on the possibility of protecting clients when concluding unfavorable consumer credit agreements, bank clients' awareness of consumer rights, knowledge of the Consumer Protection Act and the Obligations Act, which regulate the rights of credit users, as well as examining the positive outcomes of disputes that clients have with banks on various grounds.

Main hypothesis: Bank clients are not sufficiently protected in disputes with banks.

Auxiliary hypothesis: Bank clients are not sufficiently informed about their rights, nor are they familiar with the laws that protect them in disputes with banks.

Keywords: Consumer loans. – Protection of consumer interests. – Disputes related to consumer loans. – Legal framework for consumer protection.

Садржај

Сажетак.....	1
Abstract.....	3
Увод.....	6
1. Банкарски кредити.....	8
1.1. Главница кредита.....	9
1.2. Крајњи рок отплате кредита.....	10
1.3. Каматна стопа.....	12
1.3.1. Затезна камата.....	16
1.4. Специфични услови коришћења кредита.....	17
2. Класификација кредита.....	19
2.1. Комерцијални кредити.....	19
2.2. Хипотекарни кредит.....	21
3. Потрошачки кредити.....	23
3.1. Историјат потрошачких кредита.....	29
3.2. Врсте потрошачких кредита.....	30
3.2.1. Стамбени кредити.....	33
3.2.2. Готовински кредити.....	35
3.2.3. Кредити по текућем рачуну.....	36
3.3. Средства обезбеђења потрошачког кредита.....	39
3.3.1. Хипотека.....	39
3.3.2. Меница.....	44
3.3.3. Административна забрана.....	46
3.4. Уговор о потрошачком кредиту.....	47
4. Заштита потрошача у случају потрошачких кредита.....	49
5. Представљање истраживања заштите слабије стране у банкарским пословима.....	59

5.1. Циљеви истраживања	59
5.2. Методе истраживања	60
5.3. Резултати истраживања	60
Закључак	70
Литература	72

Увод

Кредит је врста банкарског посла којим се банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава , на одређено или неодређено време , било за неку одређену намену или без утврђене намене , а корисник се обавезује да банци врати добијени износ новца и уговорену камату у време и на начин који се утврђује уговором о финансијској услузи.

Постоје разне врсте и класификације кредита. Према намени коришћења деле се на комерцијалне и потрошачке кредите. Потрошачки кредити се даље могу поделити на: стамбене кредите , готовинске кредите и кредите по текућем рачуну.

Потрошачки кредити се дају грађанима - физичким лицима којим се повећава њихова куповна моћ , а служе за повећање потрошње изнад економске моћи корисника кредита. Такође , потрошачки кредити могу да послуже и за стимулисање продаје одређене врсте робе. Њихови даваоци су пре свега банке , али могу да буду и произвођачи као и трговци.

Потрошачки кредити банке издају клијентима на основу уговора о кредиту , које обе стране морају потписати , и са чијим одредбама клијент мора бити сагласан. Често се дешава да клијенти нису у потпуности задовољни одредбама уговора , али су због неопходности узимања кредита приморани да пристану на услове одређене уговором. Клијенти се сматрају слабијом страном у банкарским пословима , управо из тог разлога , јер је банка та која диктира услове под којим се потписује уговор. Понекад је могуће да се клијент избори за боље услове приликом потписа кредитног уговора , али то није чест случај.

С обзиром да су корисници кредита слабија страна у банкарским пословима , посебним законима се одређује њихова заштита у односима са банкама. Предмет истраживања рада се односи на то у којој мери су корисници потрошачких кредита заштићени и односима и споровима са банкама , да ли су задовољни законским одредбама и надлежним институцијама које треба да штите њихова права.

1. Банкарски кредити

Кредит представља облик финансијских улагања , у смислу да се одређени новчани износ уступа неком на коришћење , на одређено време под одређеним условима и уз плаћање договорене накнаде. Сходно томе , сам појам кредит се односи на поверење , које при заснивању кредитног односа морају имати особе које учествују у њему. Израз кредит води порекло од латинске речи „credo“ што значи верујем , и први кредити су се одобравали искључиво на бази поверења и личне процене да ли ће корисник кредита измирити своје обавезе.¹ Данас се , међутим , кредитни однос много мање заснива на личном поверењу , а више на систему разних обезбеђења и гаранција која је корисник кредита дужан да обезбеди даваоцу кредита , да би му овај одобрио давање кредита.

Корисник и даваоц кредита имају дужничко поверилачки однос , заснован на уступању права располагања новчаним средствима од стране даваоца кредита (кредитора , зајмодавца , банке) дужнику (кориснику кредита , зајмопримцу) на одређено , договорено , време и под договореним условима (време , камата , начин отплате , покриће).

Кредит представља један од основних облика финансијских улагања и омогућава задовољавање најширих потреба грађана , привреде и друштва и , такође , има снажан утицај на све економске трансакције. Употребом кредита као облика финансијског улагања , омогућује се отварање тржишта , подстицај продаје неких производа и слично. Без кредита , многи економски процес би били у знатној мери успорени , односно смањени. Кредит , са економског аспекта , просто представља робу која има своју цену и тржиште.

¹ др З. Васиљевић , *Правна теорија кредита* , Правни факултет Универзитета у Бањој Луци , Бања Лука , 2013. , 13.

Даваоци кредита данас су углавном банке и сличне финансијске институције. Давање кредита се регулише уговором који банке склапају са клијентима – корисницима кредита. Уговор о кредиту служи да се правно регулише однос банке и клијента и да се заштите обе стране у кредитном односу. Банка се уговором обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава , на одређено или неодређено време , на неку намену или без утврђене намене , док се корисник обавезује да банци плаћа уговорену камату и да добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором.

Уговор о кредиту производи правно дејство искључиво уколико постоји у писаном облику (не постоји могућност правне заштите у случају усменог договарања) , те стога представља формални правни посао. Сврха уговора је да дефинише права и обавезе обе уговорне стране и тиме да обезбеди извесне гаранције како зајмодавцу , тако и зајмопримцу. Кредитни уговор треба да садржи ставке које су омогућују зајмодавцу да обезбеди одређени степен контроле над исплатом кредита , а зајмопримцу правну сигурност све док поступа у складу дефинисаним елементима уговора.

Основни елементи кредитног уговора су:

- главница (обим кредита);
- доспеће (крајњи рок отплате);
- начин утврђивања накнаде (камате) за коришћење средстава;
- остали специфични услови коришћења кредита.²

1.1. Главница кредита

Главница је оригинална вредност кредита коју зајмопримац (клијент) дугује зајмодавцу (банци) на дан потписивања уговора о кредиту. Заправо , главница кредита представља износ који је клијент добио од банке , односно који је банка исплатила

² Ж. Рачић , *Банкарство* , Висока пословна школа струковних студија , Нови Сад , 2018. , 63.

клијенту након потписивања уговора.

Наравно , главница кредита није укупан износ који клијент враћа банци, већ се тај износ увећава за камату и пропратне трошкове обраде кредита. Уговор о кредиту мора да садржи укупан износ који се враћа , а не само главницу кредита , тако да уговором који склапају банка и клијент мора бити јасно прецизирано која је укупна вредност кредита , односно колики су укупни трошкови у вези са кредитом , који уз главницу подразумевају и отплату камата и трошкова обраде кредита.

1.2. Крајњи рок отплате кредита

Крајњи рок отплате кредита договарају банка и клијент. Он зависи више фактора , као што је , на пример , висина зараде , приликом чега већина банака ограничава висину месечне рате која не може износити више од половине месечне зараде клијента , или од статуса запослености клијента , приликом чега запослени на неодређени период по прописима Народне Банке Србије – НБС , могу добити кредити до највише 71 месечне рате , док клијенти који имају уговор на одређени период , могу добити кредит највише до 36 месечних рата уколико је кеш кредит у питању.

Једна од најосновнијих подела кредита , је према року отплате кредита , при чему се кредити простије деле на:

- Краткорочне кредити;
- Дугорочне кредити.

Уколико рок отплате на који клијент узима кредит није дужи од годину дана , односно 12 месеци , кредит се сматрати краткорочним. Ако је рок отплате дужи од 12 месеци , кредит је дугорочан.

Такође , кредити се према року отплате прецизније деле на:

- краткорочне кредити – са роком доспећа до 1 године;

- средњерочне кредите – са роком доспећа од 1 до 7 година;
- дугорочне кредите – чији је рок доспећа обично преко 10 година.

Иако се уговором утврђује рок оплате кредита , он се може и повећати и скратити у међусобном договору банке и клијента.

Што се тиче продужавања рока отплате , клијентима се нуди могућност да отплату месечне рате одложе једном у току једне календарске године, а до пет пута укупно у периоду отплате.

Такође , грађани који због раста камата нису у могућности да редовно измирују рате кредита , одлуком Народне Банке Србије из 2023. године , имају могућност да од банака траже продужење рока отплате , а банке ће моћи да га продуже кроз реструктурирање кредита. У пракси се рок може продужити за три године , што би значило да се готовински и потрошачки кредити могу отплаћивати највише девет година , а кредити одобрени за куповину моторних возила највише 11 година.³

Са друге стране , уколико клијент жели да отплати кредит превремено , делимично или у целости , потребно је да поднесе писмени захтев банци. Том приликом банка ће клијенту доставити потврду о висини дуга , уз напомену да износ дуга важи на дан издавања потврде. Уколико превремену отплату не изврши истог дана , већ то учини касније , потребно је тог дана поново провери износ дуга , јер ће он бити увећан за износ камате за протекли период. Превремена отплата , омогућује клијенту да своје обавезе по уговору о кредиту испуни у било ком тренутку , у целости или делимично , а у ком случају има право да умањи износ камате за преостали период уговора.⁴

³ <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/210223/210223-vest13.html> , 24.05.2025.

⁴ Члан 36. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр. 36/2011 , 139/2014).

1.3. Каматна стопа

Још један изузетно важан елемент структуре кредита је каматна стопа , која представља цену коришћења кредитних средстава. Каматна стопа представља разлику између главнице кредита и укупне цене кредита , односно између износа новца који клијент узме од банке и који треба да врати банци.

Номинална каматна стопа која представља уговорену каматну стопу између даваоца и тражиоца кредита , садржи најмање две компоненте: реалну каматну стопу и стопу инфлације. Поред тога , у структуру каматне стопе најчешће улази и посебна каматна маржа , која представља индивидуализацију степена ризика конкретног дужника. Ова компонента варира у зависности од процене кредитне способности дужника и користи се за формирање резерви за покриће губитака по основу изложености кредитном ризику. Уколико банка процени да одређени кредит носи већи кредитни ризик , она у оквиру каматне стопе зарачунава већи додатак за покривање тог ризика (премија ризика) и обрнуто.⁵

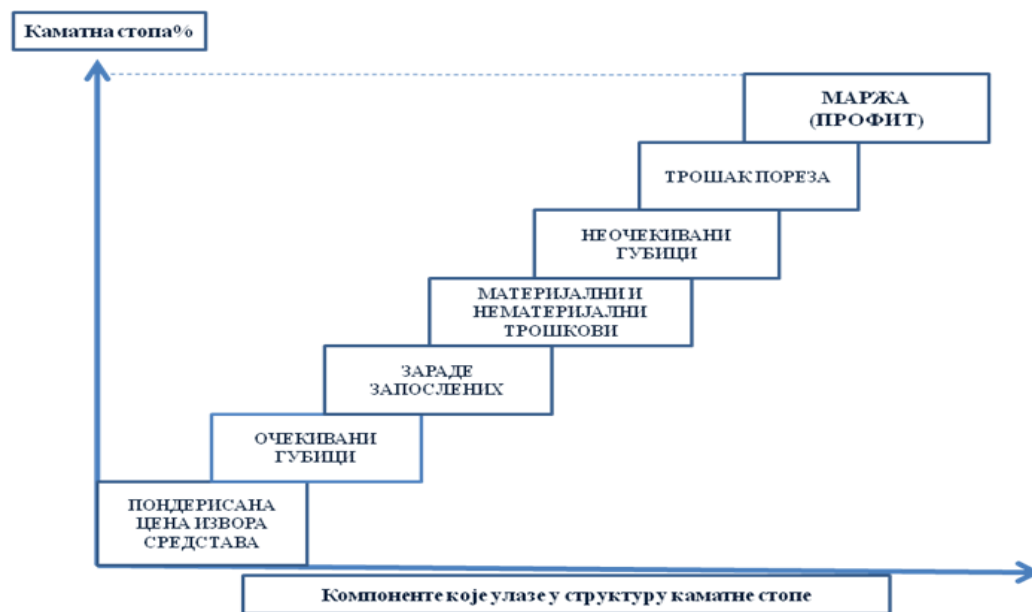
Номинална каматна стопа , је предмет уговора између даваоца и тражиоца кредита , односно између клијента и банке. Номинална каматна стопа може да буде фиксна и варијабилна (промењива). Избор између фиксне и варијабилне каматне стопе је веома битно питање , како за банке , тако и за клијенте.

Фиксна каматна стопа је раније била примењивана у великој мери код свих категорија кредита , док је данас банке користе претежно код краткорочних кредита. Код дугорочних кредита , банке углавном примењују варијабилну каматну стопу , из разлога што је на дужи временски рок тешко предвидети кретање инфлације и кредитну способност дужника. Такође , варијабилне каматне стопе на дугорочне кредите , се примењују у циљу ефикасног управљања каматним ризиком , у смислу да банке морају да прилагођавају своје каматне стопе кретању тржишних каматних стопа , које се због учесталих криза на глобалном финансијском тржишту често мењају.

⁵ Ж. Рачић , *Банкарство* , Висока пословна школа струковних студија , Нови Сад , 2018. , 67.

Клијенти , уколико је могуће , радије бирају кредите са фиксном каматном стопом , јер се осећају сигурније уколико унапред знају вредност сваке рате коју морају да плаћају банци.

Одређивање каматне стопе мора да прати економске и тржишне услове , при чему садржи различите факторе који се користе за дефинисање каматних стопа на појединачне кредите и њихове различите врсте. Приликом одређивања каматних стопа које ће се примењивати на кредите , банке треба да узму у обзир трошкове сервисирања кредита , високе административне трошкове , могуће резерве за губитке по кредитима и довољне профитне марже , губитке у портфељу и да ли ће бити наплаћене додатне накнаде. Када банка примењује минималне или максималне каматне стопе у зависности од врсте кредита , она мора да одреди критеријуме за њихову примену.⁶

Слика 1. Компоненте каматне стопе на кредите⁷

Кредитни ризик је најбитнији фактор који се узима у обзир приликом одређивања каматне стопе. Кредитни ризик се контролише одређивањем процедура за обраду сваког појединачног кредитног захтева. На основу њих се одређује да ли ће банка одобрити кредит , или врсту кредита или не , неопходна документација пре одобрења захтева , као и

⁶ Ž. Deković , *Primjena nacionalne referentne kamatne stope u hrvatskom bankarstvu* , 2019. , 36.

⁷ П. Ивановић , *Теорија новца и банкарство* , Факултет за услужни бизнис , Сремска Каменица , 2008. , 346.

врста документа који се жели одобрити.

Кредитни ризик се може дефинисати као могућност повећања или смањења обавеза клијента услед промене каматних стопа које се примењују на обавезе клијента. За клијента, каматне стопе се могу поделити на фиксне, варијабилне и комбиноване каматне стопе које су фиксне или променљиве током унапред дефинисаних периода.

Различити кредити имају различите ризике, а они првенствено зависе, између осталог, од волатилности каматне стопе. Промена каматне стопе може имати значајан утицај на висину анuitета за кредит са дужим роком доспећа. Наиме, анuitетни кредити са дужим роком доспећа су осетљивији на промене каматних стопа од оних са краћим роком доспећа. С друге стране, по дефиницији, промене каматних стопа немају директан утицај на кредит са фиксном каматном стопом до доспећа.⁸

Међутим, уколико би дошло до значајног пада каматних стопа, клијенти који су задужени кредитом са фиксном каматном стопом, имају могућност рефинансирања кредита под повољнијим условима. Могућност рефинансирања кредита под повољнијим условима наравно важи и за кредит са променљивом каматном стопом, уколико се услови на тржишту побољшају. Могућност рефинансирања кредита и промена услова кредитирања зависи од услова дефинисаних уговором о кредиту, као и од генералне понуде банака клијентима у тренутку рефинансирања кредита.

Карактеристика фиксних каматних стопа је да се не мењају током целог трајања кредитног односа, па кредити одобрени са фиксном каматном стопом за потрошаче немају каматни ризик. Фиксна каматна стопа означава да су банка и клијент потписивањем уговора о кредиту утврдили једну каматну стопу за све време трајања уговора о кредиту или евентуално више каматних стопа за појединачне периоде користећи искључиво одређени фиксни проценат, што је редак случај код уговора са фиксном каматном стопом.

С друге стране, током трајања кредитног односа, док клијент не исплати цео кредит, променљиве каматне стопе могу да варирају и самим тим носе са собом одређени каматни ризик. Промењиве каматне стопе се могу мењати у било ком тренутку, током

⁸ <https://www.hnb.hr/-/rizici-za-potrosaca-u-kreditnom-odnosu>, 15.03.2025.

трајања кредитног односа , и дефинисане су уговором који склапају банка и клијент.

Уколико клијент узме кредит са променљивом каматном стопом , мора да рачуна на каматни ризик приликом отплате кредита у случају повећања каматне стопе. Променљивост каматне стопе , односно када и под којим околностима може да се промени , дефинише се уговором о кредиту коју клијент склапа са банком. Међутим , често су у питању уско стручна знања која клијентима не значе превише. Променљива каматна стопа се углавном дефинише као референтна каматна стопа (најчешће ЕУРИБОР или ЛИБОР) плус каматна маржа. У зависности од промене ЕУРИБОР-а или ЛИБОР-а , мења се и каматна стопа. Постоје , наравно, и другачије дефинисане каматне стопе , када њихове промене могу зависити од других фактора , који морају бити прецизно наведени у уговору.

ЕУРИБОР и ЛИБОР су каматне стопе по којима пословне банке широм Европе позајмљују новац једна другој (најчешће у еврима али и у другој валути) и представљају референтне каматне стопе , односно каматне стопе које банке користе за утврђивање каматних стопа на кредите које одобравају клијентима. Вредности ЕУРИБОР-а и ЛИБОР-а се утврђују на дневном нивоу.

Кредити у страној валути често су примамљиви клијентима због ниже каматне стопе. Међутим , овакви кредити су далеко ризичнији по клијенте због могућих непредвидивих кретања валута.

Један од најпознатијих примера проблема са задуживањем у страним валутама , се десио током 2000.-их у Републици Србији , када су клијенти банака масовно узимали кредите индексиране у швајцарским францима (CHF) , будући да су кредити индексирани у тој валути понуђени са нижом каматном стопом у односу на кредите индексиране у еврима. Међутим , курс швајцарског франка у односу на динар порастао је за чак 72 одсто у периоду од две године , што је значајно утицало на повећање обавеза клијената задужених у овој валути , док је курс евра у истом периоду забележио раст од 40 одсто. Многи од клијената који су били задужени овим кредитима нису били у стању да редовно измирују обавезе , стога је врло битно да клијенти приликом одлуке о узимању кредита буду свесни потенцијалних ризика који они са собом доносе.

Свест о каматном ризику омогућује клијенту да разуме да нижа каматна стопа у

тренутку потписивања уговора не значи да је такав кредит повољнији. Треба узети у обзир и рок отплате кредита , као и кретање и промену раста курса стране валуте у односу на динар.

Поред уобичајене каматне стопе , банке могу да зарачунају клијентима и , такозване , затезне камате.

1.3.1. Затезна камата

Банке обично зарачунавају додатну камату за кашњење у отплати кредита. Уговор о кредиту треба да садржи детаље затезне камате изражене у процентима и правила за накнадна усклађивања и , ако постоје , друге накнаде за закаснелу отплату.

По Закону о заштити корисника финансијских услуга , уколико клијент не испуни у уговореном року своју обавезу , из уговора уређеног овим законом или законом којим се уређују платне услуге , на доспелу а неизмирену обавезу примењује се законска затезна камата прописана овим законом или номинална редовна каматна стопа из уговора ако је она већа од те стопе законске затезне камате. Стопа затезне камате из става 1. овог члана на износ дуга који гласи на динаре утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећане за шест процентних поена. Стопа затезне камате из става 1. овог члана на износ дуга који гласи на евре утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање увећане за шест процентних поена.⁹

⁹"Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

1.4. Специфични услови коришћења кредита

Специфични услови коришћења кредита се углавном огледају кроз различите додатне накнаде за коришћење кредита. Накнаде могу бити за резервацију средстава (плаћа се одређени проценат на основу износа одобреног а неискоришћеног кредита) , за обраду захтева за кредит (проценат од износа одобреног кредита који се плаћа једнократно) или за превремену отплату кредита (плаћа се одређени проценат од износа неотплаћеног кредита).

Чест предмет спорова клијената са банкама , односи се на наплаћивање накнаде за обраду кредита. Накнаде за обраду кредита укључују различите услуге потребне за одобравање и обраду кредита. Неке од кључних услуга које су често укључене у ове накнаде укључују:

- **Процена кредита** – Банке или финансијске институције спроводе анализе и процене како би утврдиле способност клијента да отплати кредит. Ово укључује проверу кредитне историје, прихода, постојећих дугова и других финансијских фактора.
- **Израда и припрема документације** - Укључује израду свих потребних уговора, образаца и друге документације потребне за формалну пријаву за кредит и за обезбеђивање услова кредита.
- **Процена имовине (по потреби)** – Ако је кредит обезбеђен непокретношћу, возилом или другом врстом имовине, банка може наплатити накнаду за ангажовање проценитеља који утврђују тржишну вредност имовине.
- **Преговарање и саветовање** - У неким случајевима банка може да пружи услуге саветовања у вези са различитим опцијама кредита и помогне клијентима да изаберу најбољу опцију за њихове потребе.
- **Кредитна администрација** – Ова услуга укључује административне трошкове везане за праћење кредита током његовог трајања, укључујући

слање месечних извештаја, обраду плаћања и вођење рачуноводствених евиденција.

- Правни трошкови – Банка по потреби може ангажовати правне стручњаке за припрему и оверу уговора, као и за пружање правне помоћи током процеса обраде кредита.
- Кредитни прегледи и извештаји – Банке често плаћају приступ базама података и извештајима о кредитној историји клијента како би се уверили да је клијент у могућности да отплати дуг.
- Административне таксе – То су накнаде које покривају друге административне трошкове који нису директно повезани са горе наведеним, али су неопходни за завршетак целог процеса обраде кредита.

Све ове услуге доприносе укупним трошковима кредита. Трошак обраде кредита наплаћује се од клијената као једнократни трошак приликом одобравања кредита и одбија се од укупног износа одобреног кредита. Висина накнаде може да варира у зависности од врсте кредита и политике саме институције.

Иако су ове накнаде често предмет спорова, члан 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга каже следеће: уговор о кредиту мора да садржи врсту и висину свих накнада које падају на терет корисника кредита, уз одређивање да ли су фиксне или променљиве, а ако су променљиве - периоде у којима ће их банка мењати, као и друге трошкове, врсту и висину накнаде за плаћање и слично.¹⁰

Дакле, камата као накнада за услугу је основна обавеза клијента, али не мора да буде и једина. Закон о заштити корисника финансијских услуга помиње право банке да уговори плаћање накнаде за превремену отплату кредита у члану 36.¹¹ Ово је пример накнаде која није камата, а клијент има обавезу да је плати банци по овом закону.

Банке су ове трошкове називале различитим именима – накнада за обраду кредита, провизија за обраду кредита, административни трошкови кредита.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

2. Класификација кредита

Постоје различите категорије кредита , који се према општој класификацији могу поделити на комерцијалне кредите (који се претежно пласирају привредним субјектима) , хипотекарне и потрошачке кредите (који се претежно пласирају сектору становништва).

2.1. Комерцијални кредити

Комерцијални кредити и зајмови повезани су са пословима увоза и извоза између резидената и нерезидената и од изузетног су значаја за подстицање спољнотрговинске размене робе и услуга , што подстиче привредну активност у Србији и тиме утиче на повећање бруто друштвеног производа.¹² Комерцијални кредити представљају кредитне послове са иностранством , који се сматрају капиталним пословима , тако да приликом реализације комерцијалних кредита могу да постоје одређена ограничења у погледу закључења и обављања тих послова , која се односе на предупређивање потенцијалних негативних ефеката на монетарну и девизну политику државе.

Међутим , што се тиче Републике Србије , не постоје таква ограничења одређена законским прописима , јер се сматра да ови кредити прате и олакшавају трговински промет између резидената и нерезидената.

Овакав приступ реализацији комерцијалних кредита у складу је и са међународно преузетим обавезама Србије. Наиме , Србија је потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица , с једне стране, и Републике Србије , са друге стране , преузела обавезу обезбеђења слободног кретања

¹² М. Матејић , М. Јовановић , *Банке и кредити* , Стручна књига , Београд , 1977. , 134–135.

капитала које се тиче комерцијалних кредита између резидената и нерезидената који имају пребивалиште у једној од страна потписница Споразума , и то од тренутка ступања на снагу тог Споразума.¹³

Циљ регулације комерцијалних кредита у Закону о девизном пословању био је управо успостављање либералног пословања на девизном тржишту између приватних лица уз праћење њихових активности од стране државе.

Под појмом комерцијалног кредита се сматра одлагање испуњења обавезе једне уговорне стране из уговора који за предмет има промет робе или услуга. Ако се кредитирање врши непосредно између уговорних страна , реч је о правом комерцијалном кредиту , или како га неки још називају , лиферантском кредиту. Ако је кредитирана страна претходно добила кредит од банке или друге финансијске институције као финансијера са искључивом наменом да њиме испуни уговорну обавезу , посредством финансијера , реч је о робном кредиту.¹⁴

С обзиром да су комерцијални кредити углавном намењени спољнотрговинском пословању , могу се поделити на извозне и увозне кредити. Извозници робе често морају да чекају да прође доста времена између тренутка када пошаљу робу у иностранство и тренутка када за њу приме надокнаду , тако да је један од начина да премосте тај период узимање кредита , који се третира као извозни. Дешава се да овај период траје и до неколико година , у случајевима извоза великих капиталних добара. Уредно враћање ових кредита је условљено одговарајућим средством обезбеђења , и без таквих адекватних средстава извозни кредит се не одобрава.

Кредитни ризик код спољнотрговинских кредита , било увозних или извозних , процењује се према кредитној способности и бонитету дужника , а с обзиром да су ово високоризични кредити , пре закључења уговора потребно је спровести детаљну анализу процене ризика. Процена ризика код оваквих кредита , је од глобалног значаја , не установљава се само на нивоу државе , јер уколико се кредит одобри не поузданом дужнику , његови економски ефекти могу негативно утицати на развој привреде.____

¹³ <http://www.seio.gov.rs/upload/documents/sporazumi> , 13.03.2025.

¹⁴ Roy Goode , Commercial Law , Penguin Books , London , 2004. , 578–579.

Често се спољнотрговински кредити и не сматрају правим кредитним послом јер није реч о засебном уговору о кредиту , већ је кредитни посао уговорен у сврху испуњења обавезе из неког другог уговора у привреди. Кредит у овом случају , заправо само доприноси реализацији обавеза из неког другог привредноправног уговора. Класичан пример су такозвани рамбурсни кредити.

Код оваквих кредита , банка одобрава кредит увознику , а у корист извозника, при чему као покриће служе на њено име пренети робни документи - теретнице и остали папири. Ови папири служе као гаранција за несметану исплату меница , јер код рамбурсног кредита купац (увозник) не плаћа робу у готову , већ извозник прима рамбурс , тј. исплату преко купчеве банчине везе у иностранству, у виду акцепта. Због тога се овим послом баве само банке са међународним угледом , уз могућност да мање банке послују уз посредовање већих и снажнијих банака. У овом случају кредити се одобравају на основу вредности робе или услуга из уговора и сврха им није остваривање профита , већ првенствено убрзање робног промета.

2.2. Хипотекарни кредит

Уговор о хипотекарном кредиту се најједноставније може дефинисати као уговор о новчаном кредиту у којем су потраживања банке као даваоца кредита обезбеђена хипотеком.

Хипотекарни кредити су намењени физичким лицима за финансирање куповине некретнина , као што су:

- станови;
- стамбени комплекси;
- пословне зграде;
- земљишта.

С обзиром да се одобравају у сврху куповине некретнина , хипотекарни кредити се значајно разликује од осталих врста кредита које одобравају банке. Могу бити краткорочни грађевински кредити , који се отплаћују у року од неколико месеци , након завршетка грађевинског пројекта ,али су то најчешће дугорочни кредити који се могу продужити на 25 и 30 година , да би се обезбедило трајно финансирање куповине или реновирања некретнине.

С обзиром на дужину трајања отплате кредита и најчешће високом износу кредита , за уговор о хипотекарном кредиту је битно да су потраживања банке из тог уговора обезбеђена посебним средством обезбеђења. У овом случају банкама није довољна лична одговорност клијента у погледу враћања кредита и испуњења других уговорних обавеза , већ жели да своја потраживања из уговора о кредиту , обезбеди додатним средством обезбеђења. Која ће то потраживања бити обезбеђена средством обезбеђења зависи од самог уговора између банке и клијента. Уобичајена потраживања се односе на враћање кредитне суме (углавном у ануитетима) и камате , што се третира као основно потраживање , затим трошкови одобравања и коришћења кредита и слично , који се третирају као споредна потраживања и зависе од интереса и воље уговорних страна.

Оно што је најбитније код хипотекарних кредита је карактер средства обезбеђења кредита. По правилу , потраживања банке из уговора о хипотекарном кредиту су обезбеђена хипотеком. Хипотека представља залог , који клијент нуди банци , а који банка може да присвоји у случају да клијент не извршава своје уговорне обавезе , односно ако не исплаћује кредит уговореном динамиком. Небитно је , при томе, да ли је право хипотеке конституисано на непокретности корисника кредита као дужника из основног посла , или је оно успостављено на непокретности која је у својини неког трећег лица , а које својевољно даје своју непокретност као залог у кредитном послу. Банке углавном захтевају да се склапају уговори о хипотекарном кредиту код којих је хипотека конституисана на непокретности која је у својини корисника кредита , али то за природу уговора о хипотекарном кредиту није од значаја. Такође , небитна је и врста хипотеке , односно шта клијент даје у залог. Банке , такође , могу да инсистирају да се уговором о кредиту поред хипотеке обезбеђују и друга средства обезбеђења , али углавном је хипотека сасвим довољна као средство обезбеђења хипотекарног кредита.

3. Потрошачки кредити

Кредитирање становништва је за банке атрактивно из разлога што је сектор становништва мање осетљив на промену каматних стопа од сектора привреде. То је нарочито случај код потрошачких кредита , код којих су грађани више заинтересовани за висину износа месечне рате , него за висину каматне стопе. Путем кредитирања долази до учвршћивања финансијских веза између банака и сектора становништва. Са једне стране банке пласирају кредите грађанима , док са друге стране грађани држањем депозита обезбеђују банкама стабилне и релативно јефтине изворе средстава.

Потрошачки кредити (енгл. consumer credit) су врста кредита који се може подвести под општу дефиницију кредита из чл. 1065. ЗОО-а , с обзиром да није искључена могућност да корисник буде и физичко лице , те се и на њих могу применити опште одредбе о уговору о кредиту.¹⁵

Међутим , специфичност својства корисника као неупућене и економски слабије стране управо и захтева детаљније и посебно регулисање потрошачких кредита . што је и учињено у бившој Југославији , почев од Наредбе о одобравању кредита за куповину индустријске робе из 1952. године , а затим и касније законским и подзаконским актима који су прилично детаљно регулисали ову врсту уговора , претварајући га од првобитно конципираног уговора са претежно социјалном функцијом у значајан економски инструмент.¹⁶

Потрошачки кредити имају веома значајне економске функције , као што су:

- регулисање односа понуде и потражње;
- утицај на обим производње;

¹⁵ Наредба о одобравању кредита за куповину индустријске робе , „Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/52.

¹⁶ *ibid.*

- стабилизацију робноновчаних односа;
- утицај на структуру потрошње.

Потрошачки кредити , такође , могу имати и социјално дејство , јер побољшавају финансијски положај становништва повећањем куповне моћи , а без претходне штедње.

Међутим , уколико би се потрошачки кредити одобравали у превеликој мери , то би могло да доведе до инфлације и тако проузрокује штетне економске последице Услед тога , константно се мора контролисати какав утицај издавање потрошачких кредита има на привредне токове.

У данашње време , потрошачки кредити спадају у групу изузетно тражених кредита код становништва , па самим тим банке добијају велики број захтева за потрошачким кредитима. Банке имају доминантну улогу у одобравању кредита , при чему се углавном захтева да клијент који подноси захтев за кредит , мора бити клијент банке и у другим банкарским пословима , а пре свега да има текући рачун у банци и прилив средстава на тај рачун. Када банка одобрава потрошачке кредите својим клијентима , долази до велике изложености кредитног ризика , па се сматра да су потрошачки кредити високоризични. Разлог лежи у томе да се финансијска ситуација клијента може врло брзо променити (у смислу промене или губитка запослења и умањења средстава којима клијент располаже).

Најчешћи облици потрошачких кредита су:

- кредити за куповину аутомобила;
- кредити за куповину намештаја;
- кредити за куповину кућних апарата;
- готовински кредити (кеш кредити);
- кредити по основу кредитних картица и оквирни кредити по текућем рачуну (overdraft).

Потрошачки кредити се углавном користе за кредитирање трајних потрошних добара , односно односе се на производе који трају више година , па самим тим доводе до повећања животног стандарда становништва. Услов за одобравање потрошачких кредита

може бити да се од клијента тражи да обезбеди јемство , обично једног , али и до три кредитно способних жираната. Исплата потрошачких кредита се углавном обавља на основу барираног чека , веома ретко исплатом у готовом.

Политика потрошачких кредита може бити:¹⁷

- Рестриктивна политика се јавља у случају већег готовинског учешћа , веће каматне стопе и краћег рока отплате;
- Либерална политика се јавља у ситуацији мањег готовинског учешћа , мање каматне стопе и дужег рока отплате.

С обзиром на висок кредитни ризик код потрошачких кредита , банке морају установити одређене стандарде , на основу којих одлучују да ли ће , и у којој висини , одобрити клијенту кредит. Стандард се најчешће утврђује помоћу низа фактора , којим се одређује кредитна способност клијента , а на основу које банка процењује да ли ће клијент бити способан да поштује уговорену динамику отплате кредита.

Табела 1. приказује факторе модела критеријума са збиром поена и вредности поена приликом одобравања потрошачких кредита , који се користе у Сједињеним Америчким Државама , и који се углавном са малим изменама користе и у другим државама.

Табела 1: Фактори за одређивање кредитне способности приликом додељивања потрошачких кредита¹⁸

Фактори за одређивање кредитне способности	Вредност поена
Професија клијента или област пословања	
Стручно или пословно извршно лице	100
Квалификовани радник	80

¹⁷ Lukić R. *Bankarsko računovodstvo* , Ekonomski fakultet , Beograd , 2011.

¹⁸ P. S. Rose i S.C.Hudgins , *Bankarski menadžment i finansijske usluge* , 6.izdanje , Data status , Beograd , 2005.

Службеник	70
Студент	50
Неквалификовани радник	40
Службеник са скраћеним радним временом	20
Стамбени статус	
Поседује кућу	60
Рентира кућу или стан	40
Живи са пријатељем или рођаком	20
Кредитни рејтинг	
Одличан	100
Просечан	50
Немаподатака	20
Сиромашан	00
Време проведено на садашњем послу	
Преко једне године	50
Годинудана или мање	20
Време проведено на садашњој адреси	
Преко једне године	20
Годину дана или мање	10
Телефон у кући или стану	
Да	20
Не	00
Број издржаваних лица које је пријавио клијент	
Нема	30
Једно	30
Два	40
Три	40
Више од троје	20
Депозитни рачуни	
Текући и штедни рачуни	40

Само штедни рачуни	30
Само текући рачуни	20
Нема	00

У Сједињеним Америчким Државама табела 1. се користи приликом анализе захтева клијената за добијање потрошачких кредита , јер дати систем смањује оперативне трошкове приликом анализе података , а може изузетно брзо да обради велики број захтева и да утврди бонитет зајмотражиоца. Коришћењем система критеријума , узима се у обзир од 7 до 12 ставки , а свака ставка носи од 1 до 10 поена. Клијент на основу овог система највише може да има 430 поена , а најмање 90 поена.¹⁹

Табела 2. Збир апоена за одобрене износе кредита²⁰

Вредност или опсег збира поена	Одлука о кредиту
280 поена или мање	Одбити захтев
290 - 300 поена	Одобрити кредит до 1.000\$
310 - 330 поена	Одобрити кредит до 2.000\$
340 - 360 поена	Одобрити кредит до 3.000\$
370 - 380 поена	Одобрити кредит до 4.000\$
390 - 400 поена	Одобрити кредит до 6.000\$
410 - 430 поена	Одобрити кредит до 10.000\$

Изузетна предност потрошачких кредита лежи у томе да клијенти који немају довољно финансијских средстава за куповину ствари која им је неопходна , на лак начин могу доћи до кредита који ће отплаћивати у ратама на дужи временски период. Рок враћања потрошачких кредита када се користе у сврху куповине трајних потрошних добара је 5 година , а у осталим случајевима је до 2 године.

С обзиром да су у питању високоризични кредити , битну карактеристику потрошачких кредита представљају високе каматне стопе. Потрошачки кредити су

¹⁹ *ibid.*

²⁰ *ibid.*

циклично осетљиви , јер се у случају привредне експанзије и већег оптимизма клијената повећавају , док се у случају привредне рецесије и песимизма клијената они смањују.

На слици 2. приказани су износи издатих потрошачких кредита клијентима , од стране свих банака у Републици Србији у периоду од 2019. до 2023. године. Са слике видимо да је укупан износ потрошачких кредита експоненцијално растао током овог периода.

Слика 2: Укупан износ потрошачких кредита у Републици Србији (у милијардама евра)²¹

Иако су потрошачки кредити намењени грађанима , и њиховим потребама , у почетку су више користили произвођачима , који без кредита нису могли пласирати сву произведену робу , и на тај начин су одржавали високе цене робе и услуга.

²¹ https://24sedam.rs/data/images/2023-01-14/381070_kredit-gradanima_iff.png?t=1673704062?t=1673704085377 , 16.03.2025.

3.1. Историјат потрошачких кредита

Не можемо са сигурношћу да кажемо када су настали потрошачки кредити , јер је кредитирање потрошача старо готово колико и трговина. Потрошачки кредити као такви су се развили на основу ранијих уговора о зајму , који су се користили у многим старим друштвима. Њихов настанак се у савременом облику везује за појаву отплате животних намирница у француским трговинама почетком XIX века , иако је по неким мишљењима први пример ове врсте кредита био у случају предузећа за продају намјештаја „Cowpertwais and Sons“ основаног у Њујорку 1807. године²² , док други аутори истичу да се у САД првенствено развио у облику робног кредита у продаји Сингер шиваћих машина на отплату средином XIX века.²³ Без обзира на аконкретно место или ситуацију , можемо да кажемо да је савремени развој потрошачких кредита почео са масовном индустријализацијом и урбанизацијом друштва.

Наглим развојем индустрије у XIX веку дошло је до нагомилавања залиха индустријских производа јер продаја није могла да прати производњу услед ниске куповне моћи становништва. Решење овог проблема произвођачи су видели у кредитирању становништва , тако да су произвођачи купцима продавали робу на одложено плаћање , што чини историјски настанак потрошачког кредита као вида продаје робе на рате.

Многи фактори су утицали на то да становништво крене са масовним коришћењем кредита , односно плаћања на одложено: повећање становништва и убрзана урбанизација , пораст личних доходака и раст друштвеног производа , велики избор потрошачких добара и слично. У почетку су само произвођачи и трговци кредитирали

²² Страњак А. , *Теорија потрошачког кредита и наш систем потрошачког кредитирања* , Информатор , Загреб , 1971. , 12.

²³ Јованић Т. , *Потрошачки кредит* , Београд , 2004. , 15.

становништво , односно давали робу купцима на одложено плаћање. Међутим , убрзо су банке и друге финансијске институције пронашле свој интерес и почеле да финансирају грађане за куповину личних намирница. На тај начин је настао савремени потрошачки кредит.

3.2. Врсте потрошачких кредита

Потрошачки кредити се могу поделити на банкарске , трговачке и мешовите , од којих су банкарски кредити најчешће коришћени. Банкарски потрошачки кредити могу бити лични готовински кредити , наменски новчани кредити за куповину тачно одређених производа , а могу се јавити и у виду прекорачења текућег рачуна који клијент има у банци , односно прекорачења дозвољеног минуса на рачуну. Трговачки кредити су кредити које одобравају трговци директно одобравају купцима , најчешће у виду одложеног плаћања робе. Мешовити потрошачки кредити су кредити које банке или финансијске институције одобравају клијентима у сарадњи са трговцима.

Постоје многе поделе потрошачких кредита. Једна од најосновнијих подела је она која се односи на рок отплате кредита , и на основу те поделе кредити могу бити:

- краткорочни;
- дугорочни.

Уколико рок на који клијент узима кредит није дужи од годину дана , односно 12 месеци , кредит ће се сматрати краткорочним. Ако је рок дужи од 12 месеци , кредит је дугорочни. Најчешћи краткорочни кредити су готовински кредити , а најпознатији дугорочни кредити су стамбени. Стамбени кредити су обично они за које је потребан велики износ , које није могуће отплатити за кратко време , па се они отплаћују у дугачком временском периоду. У дугорочне , такође , спадају и кредити за адаптацију станова или ауто кредити , на пример. Међутим , и готовински кредити могу да буду дугорочни , у зависности од износа новчане масе кредита.

Када се неко већ одлучи да узме кредит , углавном има у виду у коју сврху ће потрошити новац који добије од кредита. Имајући то у виду , банке нуде потрошачке кредите који могу бити:

- наменски;
- ненаменски.

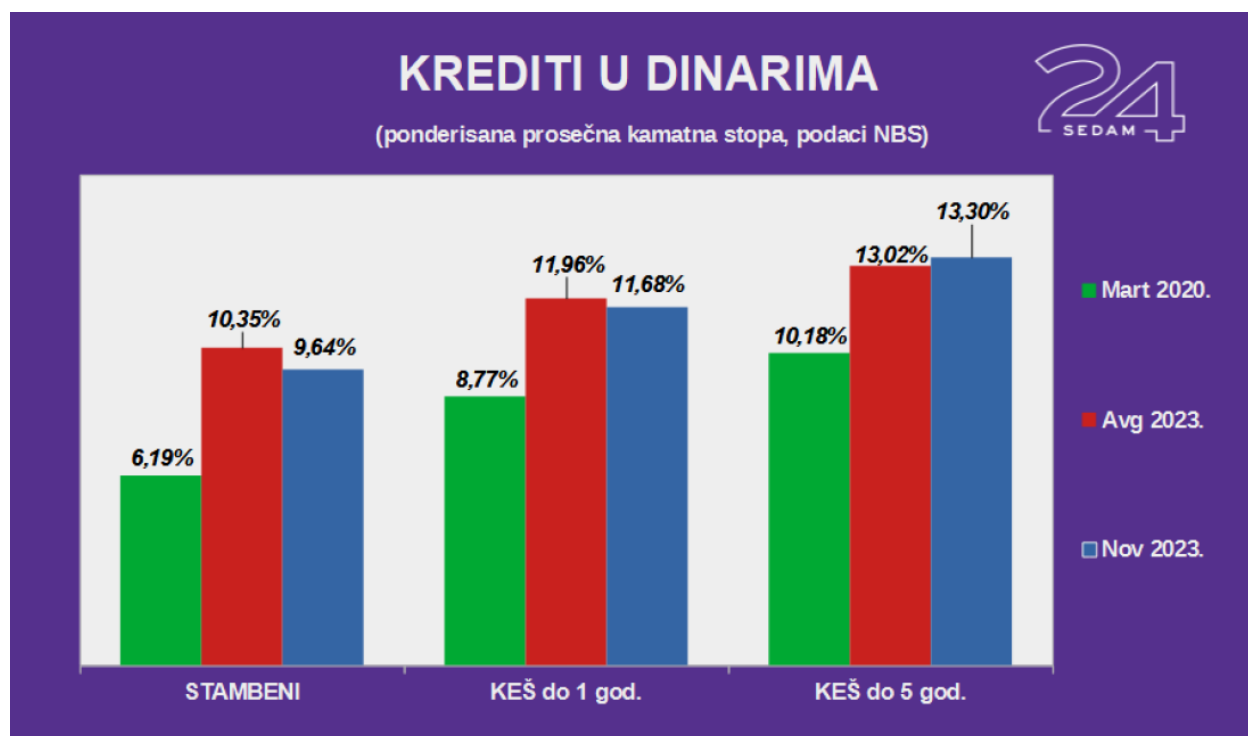
Готовински кредит је типичан ненаменски кредит. У овом случају банку не интересује у које сврхе ће клијент потрошити новац , већ јој је једино битно да клијент рате кредита исплаћује по договореној динамици плаћања , без кашњења. Клијент , у том случају , не мора да наводи сврху у коју ће потрошити новац. Са друге стране , стамбени кредит је, наравно, наменски кредит , јер има тачно одређену сврху , помоћу њега ће клијент решити своје стамбено питање. Наменски кредити могу бити веома различитог спектра , од суме новца коју клијент узима до рока отплате који може бити веома различит. Стамбени кредити уобичајено се отплаћују и више десетина година , док , на пример ауто кредит може бити на рок отплате од неколико година. Узимањем било стамбеног било ауто кредита често се узета имовина ставља у залог (ово се уписује у Регистру залога у АПР-у). Такође , каматне стопе на овај тип кредита су углавном ниже него код узимања кеш кредита.

Кредити за побољшање енергетске ефикасности су тип наменских кредита који је данас прилично актуелан у свету. Постоје бројни програми са олакшицама у вези са овим наменским кредитима као , на пример, повраћај дела узетих средстава. Наравно , средства добијена помоћу ове врсте кредита могу бити искоришћена само за намену за коју су и тражена , а често клијент не може да бира добављача , односно може да бира са листе од пар понуђених добављача.

Разлике између наменских и ненаменских кредита се такође огледају у каматној стопи , која често уме да буде варијабилна , и да се разликује у односу на ситуацију на тржишту , понуди и потражњи кредита и слично.

На слици 3 је приказан однос камата између стамбених и готовинских кредита , у периоду између марта 2020. године и новембра 2023. године. Видимо да је камата код свих

кредита порасла током прве три године , а у последњих 6 месеци је варијала од кредита до кредита.

Слика 3. Пондерисана просечна каматна стопа у периоду од 2020. до 2023.

На основу валуте у којој се узима кредит , потрошачки кредит може бити:

- динарски;
- девизни.

Код динарског кредита , ситуација је веома једноставна - износ и обавезе се одређују и рачунају у динарима , што значи да се да се главница исплаћује у динарима и рате и камата зарачунавају у динарима. Код девизних кредита , такође се износ кредита и месечне обавезе изражавају и плаћају у динарима , али се они обрачунавају у односу на неку страну , изабрану валуту. У Србији , је то искључиво евро по одлуци НБС из 2011. године. Код потрошачких кредита , некада су каматне стопе на девизне кредите биле

повољније , међутим , током година дошло до приближавања каматних стопа , тако да се данас ретко узимају девизни кредити.

3.2.1. Стамбени кредити

Основне карактеристике стамбених кредита су:

- дугорочан вид кредитирања;
- велики износ једног кредита;__
- израда плана отплате кредита;__
- могућност преноса кредита у другу земљу.

Стамбени кредити становништва представљају дугорочан вид кредитирања. Рок отплате стамбених кредита може бити највише до 30 година. С обзиром да су у питању наменски кредити , банке одобравају стамбене кредите физичким лицима за тачно одеђену намену као што су: куповину кућа , станова или стамбених зграда , као и за изградњу , реконструкцију или адаптацију стамбеног објекта. Да би се одобрио стамбени кредит , клијент мора дати у залог имовину која је најчешће непокретна , могу доћи у обзир и покретне ствари. У непокретну имовину спадају некретнине , а најчешће су то куће или земљиште, а залог на основу покретних ствари мора бити високе вредности , као што су , на пример , бродови , авиони и слично.

Стамбени кредити у Републици Србији се одобравају са обавезним учешћем од 5% , 10% и 20% , што значи да клијент мора имати одређен почетни капитал за куповину некретнине за коју тражи стамбени кредит , и при том , се стамбени кредити морају обавезно осигурати код националне корпорације за осигурање стамбених кредита (НСОКС).

Стамбени кредит се дефинише тако да месечна рата корисника кредита не сме да пређе 50% његових нето прихода , тако да клијент не долази у ситуацију да отплата кредита угрожава његова егзистенцијална питања. Такође , с обзиром да су у Републици

Србији стамбени кредити индексирани у иностраној валути , мора се водити рачуна о месечним приходима клијента , у смислу да се што мање његова рата оптерети у случају негативног кретања курса на његову страну , јер у том случају мора да отплаћује већи износ рате у динарској противвредности а све у циљу да би клијент у тој ситуацији лакше могао да отплаћује кредит.

Када се дефинише стамбени кредит , на основу платежне моћи клијента , дужине отплате кредита и висине рата , утврђују се трошкови кредита , ризик зајма као и ликвидност. Код стамбених кредита , интереси банке и клијената су обично супротни. Банке као повериоци теже ка томе да се смањи рок доспећа , а да се повећа учешће корисника кредита , јер се са већим роковима доспећа повећавају трошкови корисника кредита , док је у интересу клијената , углавном да рок доспећа буде дужи , а да висина рате буде мања.

С обзиром да код стамбених кредита , клијент мора заложити некретнину , услови кредитирања , који се тичу хипотеке су идентични као код хипотекарних кредита. Банке стичу заложно право на одређене некретнине , које се уписују у земљишне књиге или хипотекарне књиге. Хипотека служи банци као гаранција у случају да клијент не измирује своје уговорне обавезе , односно стиче право продаје имовине која је заложена , и на тај начин омогућава себи да наплати потраживања на основу одобреног кредита. Хипотека коју корисник кредита полаже банци , остаје у власништву клијента , све док он уредно измирује преузете обавезе , и таква некретнина , у ствари служи само да банка обезбеди своја новчана потраживања , али клијент заложене непокретности не може отуђити имовину без сагласности банке , а пре истека уговорне обавезе. Банка остварује право на хипотеку само по основу хипотекарне тужбе код суда , и у случају да суд пресуди у корист банке , она даље добија извршни налог да се може остварити принудна јавна продаја некретнине која је под хипотеком.

Банка одобрава хипотекарне кредите у висини од 60% до 70% величине хипотеке (мада у пракси може бити и 50%) , како би осигурала да наплати пуни износ кредита и доспеле камате.

Документа потребна за одобрење стамбеног кредита:

- захтев за кредит (образац банке);
- потврда о запослењу и висини примања (образац банке);
- фотокопија личне карте;
- предуговор о куповини непокретности оверен код надлежног суда;
- процену вредности непокретности на којој се конституише хипотека;
- документација за обезбеђење кредита хипотеком;
- изјава о административној забрани;
- код кредита за неукњижене непокретности потребно је прибавити документацију којом се доказује след ванкњижног власништва на непокретности.²⁴

3.2.2. Готовински кредити

Готовински кредити , су ненаменски краткорочни кредити. Готовински кредити се најчешће издају са роком отплате до две године. Обезбеђење исплате кредита банке врше преко жираната , административне забране на зараду , осигурања кредита и слично. Готовински кредити су углавном кредити малог износа и одобравају се у износу од 1.000 до 5.000 евра (у динарској противвредности). Банке реализују овакав кредит директном уплатом на текући рачун клијента. Слично као и код стамбеног кредита , висина месечне рате не сме да буде већа од половине расположивог нето личног дохода клијента , односно жиранта , као гаранта отплате кредита.

Посебну врсту готовинских кредита представљају такозвани брзи кредити. Њихова основна карактеристика је поједностављено одобравање. Брзи кредити се одобравају за један дан , под условом да клијент прикупи сву неопходну документацију. Поред тога , клијент треба да има отворен текући рачун на који ће средства бити уплаћења (код банке зајмодавца). Остали услови за добијање ових кредита нису строго

²⁴ http://www.nbs.rs/edukacija/cirilica/20/kredit/stambeni_kredit.html , 11.02.2025.

прописани и варирају од банке до банке. Кредитни износи се крећу у распону од 500 до 2.000 евра (у динарској противвредности). Отплата се врши тако што банка сваког месеца одбија износ рате кредита са текућег рачуна корисника.²⁵

Готовински кредити спадају у групу најзначајнијих кредита у структури узетих кредита код становништва , а и имају највећи удео у укупној кредитној маси. Смисао готовинских кредита је да се они одобравају физичким лицима у случају хитних потреба за готовином , и да не оптерећују превише буџет клијената , с обзиром да представљају кредите малих износа. Готовински кредити могу да се одобре и на краћи рок од уобичајеног , на 6 месеци или чак краће , клијентима са већим месечним примањима и , при том , могу бити у већем износу. Готовински кредити служе да покрију тренутне тошкове клијената , као што су трошкови летовања , куповина електричних уређаја , лечење и слично. У активи биланса стања , готовински кредити су се до децембра 2014. године приказивали у склопу осталих кредита становништва , а од тада се приказују као независни кредити.

3.2.3. Кредити по текућем рачуну

Клијенти свих пословних банака , финансијска средства примају или држе на својим текућим или жиро рачунима. Према економској и финансијској форми , све банкарске рачуне можемо поделити на активне и пасивне. Жиро рачун клијента може да буде само активан рачун , док текући рачун може да се користи и као активан и као пасиван рачун. Пасиван рачун подразумева да банка ставља одређену количину финансијских средстава на располагање клијенту , на основу склопљеног уговора. У ситуацији када у току једног месеца клијент банке потроши више финансијских средстава , од онога што је у могућности да заради , из тога следи чињеница да користи финансијска средства која нису његова , односно користи кредит по текућем рачуну. С обзиром да се

²⁵ Н.Вуњак , Љ. Ковачевић , *Банкарство , банкарски менаџмент* , Економски факултет , Суботица , Суботица , 2011 , 26.

прекорачење употребе средстава са рачуна сматра кредитом , то повлачи са собом и плаћање одређене камате на употребљена средства преко лимита дозвољеног уговором.

Услови за одобрење кредита по текућем рачуну су:

- да се на текућем рачуну власника врши редован прилив финансијских средстава;
- да власник пажљиво послује са својим текућим рачуном;
- уколико је постојало дозвољено прекорачење на текућем рачуну , власник рачуна мора да измири обавезе у року до 6 месеци највише.

Међутим , минус на текућем рачуну , који аутоматски прераста у кредит по текућем рачуну , представља најскупљу врсту кредита , па га треба користити само у крајњој нужди и то на краћи период. Код ових кредита , годишња каматна стопа се креће до чак 40%

Да би клијент знао колико га кошта коришћење минуса на свом текућем рачуну , као и другим финансијским производима (платне картице , кредити и слично) , као и да ли је то повољније у односу на друге финансијске производе , најједноставније је да упореди њихове ефективне каматне стопе. Ефективна каматна стопа (ЕКС) је каматна стопа која , поред номиналне каматне стопе (редовне каматне стопе) , укључује и све друге накнаде и трошкове које наплаћује банка.

Табела 3. Упоредивање ефективних каматних стопа различитих кредитних услуга²⁶

Финансијски производи	ЕКС
Минус на текућем рачуну	од 20% до 40%
Кредитне картице	од 19% до 35%
Готовински кредити	од 14% до 28%

²⁶ <https://tvojnovac.nbs.rs/cirilica/finansijski-proizvodi/kredit/fizicka-lica/prek-tek-racun/index.html> , 05.04. 2025.

Погодност кредита по текућем рачуну је да се дуг банци може исплатити у било којем тренутку , за разлику од осталих потрошачких кредита , код којих се обавезе намирују на месечном нивоу.

Табела 4. Разлика у динамици отплате потрошачких кредита²⁷

Минус на текућем рачуну	дуг се може умањивати у сваком моменту, делимично или у потпуности
Кредитне картице	дуг се умањује месечно у складу са уговором, а најчешће 5% до 10% главнице (код такозваних револвинг картица)
Готовински кредити/ Стамбени кредити	дуг се умањује месечно ако је уговорена месечна отплата главнице

Клијентима често изгледа да је кредит по текућем рачуну најлакши начин за добијање позајмице , међутим , предност коришћења дозвољеног минуса у пуном износу се може осетити само једном – први пут када се искористи , док ће дуговање на име камате – ако се позајмица благовремено не врати – представљати додатни терет за кућни буџет.

Клијенти банке су често у заблуди , јер одобрена позајмица на основу дозвољеног минуса се врло често приказује као „расположива средстава“ , чиме се стиче утисак да клијент тај новац заиста има на рачуну , иако су она , у реалности , збир његових средстава и одобрене позајмице , а коју мора да врати заједно с каматом.

Такође , често се дешава да се из дозвољеног минуса пређе и у недозвољени минус , који такође представља вид кредита по текућем рачуну , а који је у погледу трошкова још неповољнији. На износ недозвољеног минуса плаћа се камата која је већа од редовне камате на дозвољени минус , а креће се од 25 до 98%.

²⁷ <https://tvojinovac.nbs.rs/cirilica/finansijski-proizvodi/kredit/fizicka-lica/prek-tek-racun/index.html> , 05.04. 2025.

3.3. Средства обезбеђења потрошачког кредита

С обзиром на потенцијалну немогућност наплате потраживања дефинисане уговором о кредиту , банке углавном теже да се додатно обезбеде. Средства обезбеђења кредита , које банка има на располагању су многобројна , а банка највише користи хипотеку , меницу и административну забрану.

3.3.1. Хипотека

Хипотека је право , у оквиру Закона о заштити корисника финансијских услуга које овлашћује повериоца , односно банку , да може да се наплати принудном продајом непокретности , у случају да клијент не измирује своје кредитне обавезе у року предвиђеном уговором. С обзиром да се хипотека третира као залог у случају хипотекарних кредита , банка стиче хипотеку уписом заложног права у јавне књиге , а терет на непокретности остаје на клијенту , односно кориснику хипотекарног кредита. Банка своје потраживање из хипотековане непокретности може наплатити на разне начине , а најчешће јавном продајом путем суда. Хипотека се може заснивати само на одређеним некретнинама због измирења главнице кредита , камата и других хипотекарних трошкова. Банка у случају да клијент не измирује уговором предвиђене обавезе намирује своја потраживања продајом непокретности , и у случају да је некретнина променила власника или је подељена између више власника , јер једном стечено право банке на наплату кредита помоћу хипотеке не може да се промени.

Свако конституисање хипотеке заснива се на следећим правним чињеницама:

- хипотекар стиче право првенства наплате са непокретности на којој је хипотека стављена;
- поверилац може наплатити своје потраживање (ако је хипотека заснована)

без обзира на рок застарелости потраживања;

- поверилац има право наплате потраживања у случају да је над дужником отворен стечајни поступак.²⁸

У случају да су на истој непокретности конституисане две или више хипотека, право наплате има поверилац у чију корист је хипотека раније конституисана. Када је у питању застарелост потраживања, оно се може наплатити и у делу главнице дуга (кредита), што се не може рећи за камате и друге трошкове хипотеке. Ако је дужник под стечајем, поверилац има право на део стечајне масе, подразумева се, ако је хипотеку конституисао најмање годину дана пре отварања стечајног поступка над дужником.

Предмет хипотеке могу бити непокретности и физичких и правних лица, независно од облика својине (државна, приватна, акционарска, мешовита). Предмет хипотеке је целокупна непокретност која је постала залог по уговору између банке и клијент, без обзира да ли је њена вредност након конституисања хипотеке порасла.

У већини случајева, хипотека се конституише на:

- земљиште (пољопривредно земљиште, шумско земљиште, шуме, неизграђено и изграђено грађевинско земљиште),
- грађевински објекти трајног карактера, укључујући и инсталације уграђене у објекте (зграде, станови, породичне стамбене зграде, куће, викендице, пословни простори, локали, одмаралишта, фабричке зграде, магацини, магацини, гараже и др.)²⁹

Нека покретна имовина, као што су, на пример, бродови, авиони, хеликоптери и слично, могу се третирати као непокретности и, у том случају, се уписују у посебне регистре као предмет хипотеке.

Не могу све непокретности бити предмет хипотеке. На пример, предмет хипотеке не могу бити:

²⁸ Vunjak M. Nenad, *Investiciono i hipotekarno bankarstvo*, Ekonomski fakultet, Subotica, 2013., 117.

²⁹ *ibid.*

- јавна добра;
- јавни објекти;
- оружје;
- неизграђено грађевинско земљиште;
- привремени објекти;
- објекти изграђени без грађевинске дозволе;
- недовршени објекти;
- друге непокретности које нису у промету.

Банка , да би била у потпуности обезбеђена хипотеком , углавном захтева од клијента да осигура непокретност , као и да полису осигурања дефинише у корист банке.

За обезбеђење једног потраживања потребно је утврдити:

- једну хипотеку на једној непокретности;
- једну хипотеку за више некретнина;
- више хипотека за више некретнина.³⁰

У ситуацијама када је износ хипотекарног кредита који клијент узима од банке већи од вредности непокретности , онда банка захтева да хипотека обухвата више непокретности , које у том случају покривају износ кредита , односно износ потраживања банке. У том случају , уколико клијент не испуњава обавезе у предвиђеном року , банка може наплатити своја потраживања од било које оптерећене непокретности. Када хипотека обухвата више непокретности , она се уписује у земљишне књиге тако да је један земљишнокњижни уложак означен као главни , док су сви остали означени као споредни.

Сама хипотека се не може преносити , а такође , се ни потраживања не преносе. Уколико се обе уговорне стране сложе , хипотека се може пренети путем уступања потраживања. Да би се извршио пренос хипотеке потребно је да клијент и банка потпишу уговор о уступању хипотеке , и он као такав мора бити и уписан у јавне књиге. Вредност непокретности под хипотеком се не мења уговором о уступању хипотеке , тако да уписом хипотеке дужник нема право да умањи вредност непокретности , и на тај начин смањи

³⁰ *ibid* , 118.

вредност потраживања банке. Ако се деси да дужник умањи вредност заложене непокретности која је оптерећена хипотеком , онда банка има право да тражи од суда да клијент одустане од такве делатности , или у крајњем случају да захтева принудну наплату потраживања пре њеног рока.

Хипотека , да би постала пуноважна мора бити уписана у јавне књиге , и није довољно само да се потпише уговор о хипотекарном кредиту између клијента и банке. Јавне књиге у којима се мора извршити упис хипотеке су:

- земљишне књиге;
- интабулационе књиге (тапија);
- катастар непокретности.

Земљишне књиге представљају вид јавних књига у које се потребно уписати хипотеке. Земљишне књиге служе банци као доказ да је клијент заиста власник непокретности , да се непокретност која је предмет хипотеке може продати , и самим тим да банке у случају потребе може да наплати потраживања на тај начин , да непокретност није оптерећена другом хипотеком и да није у поступку експропријације и арондисмана , што би довело банку у неравноправан положај приликом евентуалне наплате потраживања. Земљишне књиге се воде у земљишно-књижном делу општинског суда.

Земљишно-књижни уложак , за упис у земљишне књиге , се састоји од три листа:

- прописане листе (дефинишу се све карактеристике парцеле , и служи као доказ материјалне вредности непокретности);
- власничког листа (којим се доказује власништво клијента над непокретношћу);
- товарног листа (уписују се права оптерећена хипотеком , односно права банке на наплату потраживања).³¹

Хипотека мора бити дефинисана у новчаном износу у домаћој валути , са каматом и трошковима хипотеке. Земљишно-књижни улошци могу бити у следећим облицима:

³¹ *ibid* , 119.

- регистрација (безусловно стицање права);
- предрегистрација (условно стицање права);
- снимање (не стиче се право , већ се евидентирају одређене правне чињенице).

У случају да је у земљишним књигама уписана забелешка „првенственог реда“, то значи да поверилац има предност наплате по основу јавне продаје хипотеке.

Интабулационе књиге су дефинисане као земљишне књиге посебне врсте које стичу конститутивна права. Интабулационе књиге су део аката у које се уписују хипотека и службеност , а издаје их општински суд. Тапне књиге су заправо регистар издатих аката (у претходно време) кроз које се остварује деклараторно право. Из тога произилази да је тапија јавна исправа (наследна исправа).

Катастар непокретности представља земљишне књиге у које се уписују хипотеке и ограничења. Упис права на непокретностима врши надлежна геодетска управа.

За упис хипотеке на непокретности потребно је утврдити формално-правну кредитну способност и економску кредитну способност хипотеке. Кредитну способност утврђује пословна банка приликом припреме за одобравање хипотекарног кредита.

Хипотека ће имати формалну и правну солвентност ако:

- дужник ималац права располагања на непокретности;
- хипотека без заложног права (нема друге хипотеке на непокретности);
- уредно евидентирано стање у земљишно-књижним књигама;
- дужник је дао заложну изјаву (за физичко лице) или одлуку органа управљања (за правно лице) да дозволи стављање хипотеке у корист повериоца.

Хипотека ће имати економску кредитну способност у следећим случајевима:

- када имовина има економску вредност;
- када је вредност имовине већа од износа потраживања (кредита , камата , провизија и трошкова);

- када имање није предвиђено за рушење (према урбанистичком плану);
- када дужник осигура непокретност и веже полису осигурања у корист повериоца.³²

Банка одобрава хипотекарни кредит клијенту када се потпише уговор у којем је уписана клаузула да клијент има обавезу да пред судом закључи уговор са банком о конституисању хипотеке. Закључивање уговора пред судом (надлежан за потпис овог уговора је суд на чијој се територији налази непокретност) врши се након закључења уговора о кредиту и отпуштања кредита. Кредит се сматра валидним онда када клијент поднесе доказ банци да је хипотека уписана у све јавне књиге.

Када клијен измири обавезу према банци , односно исплати цео дуг дефинисан уговором , хипотека се поништава и банка доставља отписну изјаву клијенту. Када клијент добије изјаву о брисању хипотеке , подноси суду захтев за брисање заложног права , односно хипотеке из јавних књига и враћа потпуну својину над непокретношћу која је била предмет хипотеке.

3.3.2. Меница

Меница , као средство обезбеђења кредита , представља хартију од вредности која свог издаваоца (клијента банке) обавезује да безусловно исплати износ менице банци којој је меница издата , а тај износ се може исплатити самостално или на основу налога – у зависности од врсте менице.

Врсте меница су:

- Трасирана меница;
- Сопствена меница;
- Сопствена трасирана меница.

³²*ibid* , 120.

Трасирана меница представља пословни однос између три особе. То је меница у којој једно лице - издавалац даје налог другом лицу , које је затим дужно да трећем лицу - имаоцу исплати износ менице. Лица која учествују у овом послу су:

- Трасат - издавалац менице , особа која издаје налог за плаћање;
- Трасат – особа којој се шаље налог за исплату менице , која мора да уплати износ;
- Ремитент - држалац менице , особа која потражује средства по меници , односно којој се исплаћује износ дефинисан меницом.

Сопствена меница је врста менице која се користи као средство обезбеђења кредита за физичка лица. Сопствена меница се разликује од трасиране по томе што обавезује издаваоца да износ менице по доспећу исплати имаоцу менице , а не неком уместо ње , тако да она представља однос између две особе

Издавалац менице је дужан да изврши плаћање када меница доспева. Сопствена меница се издаје само у једном примерку , па је зато позната и као соло меница.

Сопствена меница мора да садржи:

- Ознаку да се ради о меници (уписује се у писму документа);
- Обећање да ће износ средстава бити исплаћен;
- Ознака зрелости;
- Место где се врши плаћање;
- Назив пошиљаоца - физичко или правно лице;
- Назнака дана и места издавања – ово је важно за одређивање рока застарелости (датум издавања) и важећег закона (места издавања) приликом утврђивања валидности менице;
- Потпис издаваоца.

Иако су наведене ставке оне које сопствена меница мора да садржи , дешава се да се одређене ставке изостављају у неким случајевима:

- Ако рок доспећа није назначен – сматра се меница по виђењу;

- Ако није назначено место плаћања - узима се место издавања менице;
- Ако место издања није назначено - заузима се место поред назива издавача.

За одобрење потрошачког кредита банка захтева издавање менице као средства обезбеђења и у ту сврху се најчешће користи сопствена бланко меница.

Бланко меница је специфична по томе што не садржи све битне податке у тренутку издавања, већ се предаје имаоцу, односно банци са којом се уговара кредит, са овлашћењем да је допуни у складу са уговором са издаваоцем менице – клијентом банке.

У случају да клијент не плати обавезу, банка сама попуњава рачун, односно износ на њему и покреће поступак наплате.

Банке меницу узимају као средство обезбеђења кредита, али је сматрају блажим средством обезбеђења, јер је наплативост менице дуготрајан процес. Предност менице је у томе што је рок за наплату потраживања по основу њих кратак и не захтева додатни доказ. Међутим, уколико дужник има средстава, наплата је брза и експедитивна, али ако их нема и ако је рачун у блокади, у том случају се покреће поступак извршења, који релативно дуго траје.

Према закону о заштити корисника финансијских услуга, банке су дужне да обавесте клијента да више немају потраживања према њему и да може доћи у банку да подигне меницу. Ако клијент то не учини, банке обично физички уништавају рачун.

3.3.3. Административна забрана

Административна забрана представља вид обезбеђења кредита, по коме банка клијенту ограничава зараду, односно може директно да наплати потраживања од месечне зараде клијента. Клијент га даје банци приликом одобравања кредита. Да би административна забрана као документ била валидна, мора бити оверена од стране фирме.

Фирма у којој је клијент запослен се тиме обавезује да на захтев банке не исплаћује целокупну зараду клијенту, већ део пребацује на рачун банке , а у висини месечне рате кредита. Ако клијент не отплаћује рате кредита на време , банка шаље бан фирми и део зараде се усмерава банци у сврху отплате кредита. Административном забраном , у случају већих дуговања клијента се може наплатити и више од једне месечне рате , али највише до две трећине месечне зараде клијента.

Административна забрана се састоји из четири дела:

- Решење о административној забрани;
- Изјава запосленог;
- Изјава послодавца;
- Административна забрана.

Приликом подношења захтева за кредит , клијент попуњава документ о активирању административне забране (Решење о административној забрани) и Изјаву запосленог , док послодавац попуњава Изјаву послодавца и документ о административној забрани.

Изјава послодавца мора да садржи податке о висини примања , који се могу користити у сврху провере уплате пореза и доприноса.

У случају активације административне забране , овлашћени службеник банке попуњава део документа о активацији административне забране и шаље административну забрану послодавцу на примену поштом.

3.4. Уговор о потрошачком кредиту

Као и код других типова кредита , и код потрошачког кредита , однос банке и клијента и међусобне обавезе се регулишу помоћу уговора о кредиту. С обзиром , да уговорне одредбе састављају банке , штитећи своје интересе , корисници кредита се

сматрају слабијом страном у банкарским пословима. Заштита потрошача , између осталог и у случају потрошачких кредита се регулише законом , али и даље се дешава да банке у уговор постављају одредбе на штету клијената , које су предмет спорова између клијената и банака.

4. Заштита потрошача у случају потрошачких кредита

Заштита потрошача у случају потрошачких кредита у Републици Србији је регулисана Законом о заштити корисника финансијских услуга , као и генерално према Закону о заштити потрошача.

Према Закону о заштити потрошача из става 1 овог закона , уређују се основна права и обавезе потрошача као што су:

- инструменти и начини заштите права потрошача;
- информисање и унапређење знања потрошача о њиховим правима и начинима заштите својих права;
- права и обавезе удружења и савеза чија је делатност остваривање циљева заштите потрошача;
- вансудско решавање спорова потрошача ;
- права и обавезе државних органа из области заштите потрошача и друга права од значаја за положај и заштиту потрошача.³³

Нека од основних права потрошача која се односе и на клијенте банака из Закона о заштити потрошача , из члана 2 овог закона , су:

- информација - доступност тачних података који су неопходни за разуман избор понуђених добара и услуга;
- избор – могућност избора између више добара и услуга по приступачним ценама и одговарајућег квалитета;
- учешће - заступање интереса потрошача у процесу доношења и спровођења политике заштите потрошача и могућност да буду заступљени

³³ "Sl. glasnik RS", br. 88/2021.

у процесу доношења и спровођења политике заштите потрошача кроз удружења и савезе удружења за заштиту потрошача;

- правна заштита - заштита права потрошача у поступку предвиђеном законом у случају повреде његовог права и накнада материјалне и нематеријалне штете коју му је причинио трговац;
- образовање – стицање основних знања и вештина неопходних за правилан и поуздан избор производа и услуга, као и знања о основним правима и обавезама потрошача и начину њиховог остваривања.³⁴

Према члану 3. Закона о заштити потрошача, дефинисане су одредбе које додатно штите потрошача, а у случају да он буде доведен у заблуду приликом потписивања уговора о кредиту, као што су:

- Потрошач се не може одрећи права утврђених овим законом;
- Уговорна одредба или друга изјава о намерама која директно или индиректно ускраћује или ограничава права потрошача која произилазе из овог закона је ништава;
- Ништавост поједине одредбе уговора из става 2. овог члана не значи ништавост целог уговора ако уговор може произвести правно дејство и без те одредбе;
- Понуда за закључење уговора коју потрошач даје трговцу не обавезује потрошача да задржи понуду;
- Овај закон се такође примењује на уговоре чија је сврха или ефекат заобилажење примене његових одредби;
- При тумачењу и примени овог закона мора се водити рачуна о положају потрошача као економски слабије стране, а посебно о положају угроженог потрошача;
- Односи између потрошача и трговаца који нису уређени одредбама овог закона уређују се законом којим се уређују уговорне обавезе.
- Приликом дефинисања и спровођења мера и активности државних органа морају се водити рачуна и о циљевима заштите потрошача.³⁵

³⁴ "Sl. glasnik RS", br. 88/2021.

Као што се може видети из одредби Закона о заштити потрошача , овај закон препознаје потрошача као слабију страну , између осталог у банкарским пословима , и покушава да пружи и правну заштиту потрошачима , али и да пробуди свест код потрошача о томе да имају своја права и да тако и наступају прилоиком потписивања уговора са банком.

Закон о заштити корисника финансијских услуга , прецизније се бави правима потрошача у односу са банкама , и детаљније дефинише односе банке и клијента.

Према овом закону дефинишу се уопштена права потрошача , као што су:

1. Основна начела заштите корисника:

- право на равноправан однос с даваоцем финансијске услуге;
- право на заштиту од дискриминације;
- право на информисање;
- право на одређеност или одредивост уговорне обавезе;
- право на заштиту права и интереса.³⁶

2. Финансијске услуге - финансијске услуге се морају оглашавати на јасан и разумљив начин , а оглашавање не може садржати нетачне информације , односно информације које могу створити погрешну представу о условима под којима корисник користи ове услуге. Народна банка Србије може прописати ближе услове оглашавања финансијских услуга.³⁷

3. Уговор о финансијској услузи – уговор се сачињава у писменој форми или на другом трајном носачу података. Свака уговорна страна мора да добије примерак уговора. Уговор не може да садржи одредбе којима се корисник одриче права која су му гарантована овим законом. Уговорна обавеза мора бити одређена, односно одредива. Новчана уговорна обавеза је одредива што се тиче њене висине ако зависи од уговорених променљивих елемената , односно променљивих и фиксних , с тим што су

³⁵ "Sl. glasnik RS", br. 88/2021.

³⁶"Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

³⁷"Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

променљиви елементи они који се званично објављују (референтна каматна стопа , индекс потрошачких цена и слично).³⁸

Поједини изрази , у смислу Закона о заштити корисника финансијских услуга , а које би клијенти морали знати у односима са банком , део су члана 2. овог закона и имају следећа значења:

- кредитне услуге су услуге које банке , платне институције и институције за електронски новац пружају корисницима ових услуга на основу уговора о кредиту , уговора о кредитној картици , уговора о дозвољеном прекорачењу , а у случају банака - и по основу неовлашћеног прекорачења;
- банкарске услуге су кредитне услуге и услуге које банка пружа на основу уговора о депозиту;
- финансијске услуге су банкарске услуге , кредитне услуге и услуге финансијског лизинга;
- финансијски уговор је продаја са ратама цене или други облик финансирања корисника који има исту економску суштину као онај који нуди трговац и који подразумева одложено плаћање дуга у одређеном периоду;
- давалац кредита је банка када пружа кредитну услугу , као и платна институција и институција за електронски новац када ову услугу пружају у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- банка има значење утврђено законом којим се уређују банке;
- институција за електронски новац има значење утврђено законом којим се уређују платне услуге;
- пружалац финансијских услуга (у даљем тексту: пружалац услуга) је:
 1. банка приликом пружања банкарских услуга;
 2. платне институције и институције за електронски новац као даваоци кредита;

³⁸"Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

- корисник финансијске услуге (у даљем тексту: корисник) је физичко лице које користи или је користило финансијске услуге или се обратило пружаоцу услуге ради коришћења финансијских услуга , и то:
 1. физичко лице које користи ове услуге , користи их или намерава да их користи у сврхе које нису намењене његовом пословању или другој комерцијалној делатности;
 2. предузетник , у смислу закона којим се уређују привредна друштва ,
 3. пољопривредник , као носилац или члан породичног пољопривредног газдинства у смислу закона којим се уређује пољопривреда и рурални развој;
- уговор о кредиту има значење утврђено законом којим се уређују облигациони односи;
- уговор о стамбеном кредиту је уговор о кредиту који банка закључује са корисником ради куповине, изградње, адаптације или реконструкције стамбене непокретности (кућа , стан , део стамбене зграде намењен за становање , гаражни или гаражни простор заједно са станом и земљиштем са грађевинском дозволом за изградњу куће) и који је као стамбена непокретност обезбеђен уговором о стамбеној непокретности , које је банка закључила ради рефинансирања таквог кредита;
- уговор о депозиту има значење утврђено одредбама закона којим се уређују облигациони односи;
- уговор о револвинг кредиту је уговор о кредиту који омогућава кориснику да користи једном одобрени износ кредита, у одређеном периоду , више пута у износу неискоришћених или враћених средстава а, с тим што се неискоришћени део кредита увећава за износ отплате тог кредита (нпр. уговор о дозвољеном прекорачењу , уговор о кредитној картици и слично);
- уговор на даљину је уговор којим се једна уговорна страна (пружалац услуге) обавезује да ће другој уговорној страни (кориснику тих услуга) пружати финансијске услуге , а у вези са којим се пружање информација и

предузимање других активности у предуговорној фази , односно закључивање уговора обавља искључиво коришћењем једног или више средстава даљинске комуникације , у оквиру пружања ових услуга;

- кредитна картица је платна картица која кориснику картице омогућава подизање готовине и плаћање роба и услуга на кредит;
- секундарне услуге су услуге које пружалац услуге нуди кориснику у вези са уговором о финансијским услугама;
- дозвољено прекорачење је изричито уговорени износ средстава који давалац кредита ставља на располагање кориснику платног рачуна када на том рачуну нема довољно средстава за извршење платне трансакције коју је покренуо корисник , односно за коју је корисник пристао.³⁹

Изузетно битан део односа између банке и клијента је уговор о кредиту , које обе стране потписују приликом склапања договора о кредитирању клијента. Одредбе Закона о заштити корисника финансијских услуга , које се односе на Уговор о финансијској услузи (уговор о кредиту) су део члана 6. овог закона:

- Уговор о финансијској услузи (у даљем тексту: уговор) саставља се у писаној форми и потписује ручно , односно квалификованим електронским потписом , уз коришћење најмање два елемента за потврду идентитета корисника (аутентификација) или коришћењем електронских идентификационих шема са високим степеном поузданости , у складу са законом и другим прописима;
- Свака уговорна страна добија копију уговора;
- Уговор не може садржати одредбе којима се корисник одриче права која су му загарантована овим законом , а такве одредбе су ништаве;
- Пружалац услуга је дужан да одредбе уговора , посебно оне које се односе на обавезне елементе уговора , учини на јасан и разумљив начин;
- Пружалац услуга је дужан да у досијеу корисника чува уговор и уговорну документацију која се односи на тог корисника (понуда , нацрт уговора , преглед обавезних елемената, план отплате , анекс уговора са новим

³⁹ "Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

планом отплате , обавештења , опомене и слично) за време трајања уговорног односа и најмање пет година након његовог престанка наплате.⁴⁰

Иако се ретко дешава да клијент одустане од кредита , ако је већ започео процес кредитирања , или је већ потписао уговор о кредиту , Законом о заштити корисника финансијских услуга му се пружа могућност да одустане од кредита , и то у на следеће начине који су прецизирани чланом 13. овог закона:

- Корисник има право да одустане од закљученог уговора о кредиту, револвинг уговора о кредиту и уговора о лизингу - у року од 14 дана од дана закључења уговора , без навођења разлога за одустанак;
- У случају уговора о стамбеном кредиту , односно уговора о кредиту који је обезбеђен хипотеком - корисник може да одустане од уговора под условом да није започео коришћење кредита , односно финансирања;
- У случају повезаних уговора о кредиту који се закључују ради куповине одређених добара , где је предвиђена могућност враћања робе и целокупног уплаћеног износа у року дужем од 14 дана - корисник има право да у том року одустане од уговора о финансијској услузи.

С обзиром да се дешава да клијент дође у ситуацију да не може на време да отплаћује кредит , односно динамиком предвиђеном уговором о кредиту , банка има право , у том случају , да му наплати затезну камату. Начин обрачуна затезне камате је , такође , предвиђен Законом о заштити корисника финансијских услуга , и банка не може произвољно да наплаћује ове трошкове клијенту. Начин обрачуна затезне камате је дефинисан чланом 11. овог закона:

- Стопа затезне камате из става 1. овог члана на износ дуга израженог у динарима утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећане за шест процентних поена;
- Затезна камата из става 1. овог члана на износ дуга у еврима утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције рефинансирања увећане за шест процентних поена;

⁴⁰ "Sl. glasnik RS", br. 36/2011 i 139/2014.

- Стопа затезне камате из става 1. овог члана на износ дуга израженог у другој страниј валути утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне/базне каматне стопе коју прописује и/или примењује у току спровођења главних послова централна банка земље домицилне валуте увећане за шест процентних поена;
- Ако референтна/основна каматна стопа из ст. 3. и 4. овог члана не утврђује се као фиксна каматна стопа, већ је утврђује у одређеном распону између минималне и максималне каматне стопе домицилна централна банка – стопа затезне камате утврђује се као аритметичка средина минималне и максималне референтне/базне каматне стопе увећане за шест процентних поена;
- Стопа затезне камате утврђује се на начин из ст. 3. и 4. овог члана и у случају да је износ дуга у страниј валути и плаћа се у динарима;
- Затезна камата у смислу овог закона обрачунава се на календарски број дана периода кашњења у измирењу обавеза у односу на календарски број дана у години (365 или 366 дана) , коришћењем простог каматног рачуна од сто и декурзивног метода обрачуна , без приписивања обрачунате затезне камате главници на крају обрачунског периода , према формули:

$$k = \frac{G \times p \times d}{100 \times G_d},$$

где је: k - износ затезне камате , G - износ дуга , p - прописана годишња стопа затезне камате , d - календарски број дана кашњења у обрачунском периоду , G_d - календарски број дана у години (365 - преступна година , или 366 - преступна година).⁴¹

И поред , на први поглед јасне законске регулативе , која дефинише права корисника потрошачких кредита , нису ретки спорови клијената са банкама. Клијенти који сматрају

⁴¹ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-zastiti-korisnika-finansijskih-usluga.html> , 15.03.2025.

да су на неки начин оштећени у пословању са банкама , могу да се обрате Народној Банци Србије , надлежном суду , али и Удружењу потрошача „Ефектива“.⁴²

Неки од масовних спорова клијената са банкама се односе на недовољну информисаност од стране банака – као што је био случај у спору у вези девизних кредита у швајцарским францима , затим у вези наплате обраде трошкова кредита , за коју су многи клијенти тврдили да је противзаконита.

У случају спора клијената са банкама у вези девизних кредита индексираних у швајцарским францима , клијенти су тврдили да су били недовољно информисани од стране банака у вези потенцијалних ризика које такви кредити носе са собом. Став Врховног касационог суда (ВКС) о томе је био да је на банкама терет доказивања да су информисале дужнике о ризицима и да је подлога зајма био швајцарски франак. Међутим , с обзиром да тај став није био обавезујући , спорови са банкама и даље трају и не назире им се решење , при чему највише испаштају клијенти.

Последњих година , више од 30 хиљада грађана тужило је банке, због незаконите наплате трошкова обраде кредита , а на основу одлуке Врховног касационог суда (ВКС) из 2018. године.⁴³ Више хиљада поступака већ је завршено у корист клијената , међутим сада се јавио нови проблем. Један број клијената тврди да им због судског спора , банка ускраћује могућност коришћења неке друге услуге , као што је дозвољени минус или подизање новог кредита.

Проблем је избио на видело , када је један клијент затраживши кредит , добио одбијеницу под изговором да је у судском спору са другом банком.

Према тврдњама клијента који се обратио за помоћ Удружењу потрошача "Ефектива", сви они који су тужили банке због трошкова обраде кредита , блокирани су у централном регистру банака и више не могу да подигну кредит ни у једној банци.

Када су у банци , према сведочењу клијента , укуцали његов ЈМБГ у свој програм њима је негде избацило да је тај клијент тужио своју матичну банку и да због тога не може да добије кредит код њих , што је потпуно противзаконито јер су то подаци о личности

⁴² <https://efektiva.rs/kontakt/>, 21.04.2025.

⁴³ https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/finansije/sudski-sporovi-i-regulative-bankarskih-usluga_1216931.html , 21.04.2025.

који не смеју да се употребљавају у неком другом случају и не смеју да се прослеђују другима.⁴⁴

Иако су многи клијенти добили спор са банкама у вези незаконите наплате трошкова обраде кредита , ВКС као највиша судска инстанца у Србији, у међувремену је допунио став , 2021. године , и закључио да банке законито наплаћују обраду трошкова и чак и ако јасно не наглашавају шта спада у те дажбине. Оваква нова контрадикторна одлука ВКС је изазвала велико незадовољство међу клијентима који су намеравали да туже банке по овом основу.

На проблем са кредитним бироом се жале и многи други клијенти. Притужбе клијената се односе на ситуације приликом преласка из једну у другу банку , када им нова банка не одобрава кредит због неизмирених обавеза у старој банци која су често безначајна (мања од једног динара) , а о чему их банке не обавештавају , иако су дужне да то учине.

Иако се многи спорови решавају у корист клијената , многи клијенти одустају од спорова због дуготрајне процедуре и великих судских трошкова , при чему сматрају да их надлежне институције на штите у довољној мери.

⁴⁴ https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/finansije/sudski-sporovi-i-regulative-bankarskih-usluga_1216931.html , 21.04.2025.

5. Представљање истраживања заштите слабије стране у банкарским пословима

5.1. Циљеви истраживања

Мастер рад се бави односом клијената и банака, правним оквиром заштите клијената у споровима са банкама и могућношћу боље заштите клијената у тим споровима.

Конкретни циљеви истраживања мастер рада су:

- Испитивање искуства клијената банака са потрошачким кредитима;
- Испитивање у којој мери су клијенти задовољни односом банака према њима;
- Испитивање у којој мери су клијенти упознати са својим правима у односима са банкама;
- Испитивање колико су клијенти упознати са законима који их штите у споровима са банкама;

Истраживање треба да нам помогне да:

- Упознамо структуру клијената банака;
- Имамо бољи увид у однос клијената и банака;
- Имамо бољи увид у познавање Закона о заштити потрошача у случају потрошачких кредита од стране клијената банака;
- Сазнамо у којој мери су клијенти спремни да заштите своја права у споровима са банкама и коме се обраћају у том случају.

5.2. Методе истраживања

Приликом истраживања , коришћене су квалитативне методе истраживања. Квалитативне методе истраживања се користе да би смањиле утицај секундарних података и да дају јаснију слику о електронском архивирању.

Испитивање је обухватало претходно наведене проблеме и вршено је помоћу анкета и упитника и вербалном комуникацијом са испитаницима . Анкетирање је вршено интервјуисањем (лицем у лице) и попуњавањем упитника на папиру. Приликом састављања упитника се водило рачуна да буду обухваћена сва релевантна питања у вези истраживања које се спроводи .

Приликом избора метода истраживања, водило се рачуна о:

- Покривености популације;
- Приступу испитаницима;
- Карактеру и броју питања;

Након прикупљених података извршена је анализа података. Подаци су сређени, категоризовани и графички приказани.

5.3. Резултати истраживања

Истраживање је извршено на северу Косова , у четири општине које се на тој територији налазе: Косовска Митровица , Звечан , Лепосавић , Зубин Поток. Укупан број испитаника у овом истраживању је 54.

Питања која су постављена испитаницима су:

1. Да ли сте имали искуства са потрошачким кредитима?

(да , не)

2. Да ли пажљиво прочитате уговор о закључивању кредита пре него што потпишете?

(да , не)

3. Да ли мислите да сте довољно заштићени у односима са банком?

(да , не)

4. Да ли сте упознати са Законом о заштити потрошача?

(да , не)

5. Да ли сте упознати са Законом о облигационим односима који регулише права корисника кредита?

(да , не)

6. Да ли сте некада имали спор са банком , а који се односи на потрошачки кредит?

(да , не)

7. На шта се односио спор који сте имали са банком?

(непоштовање уговора , промена договорених услова , промена каматне стопе)

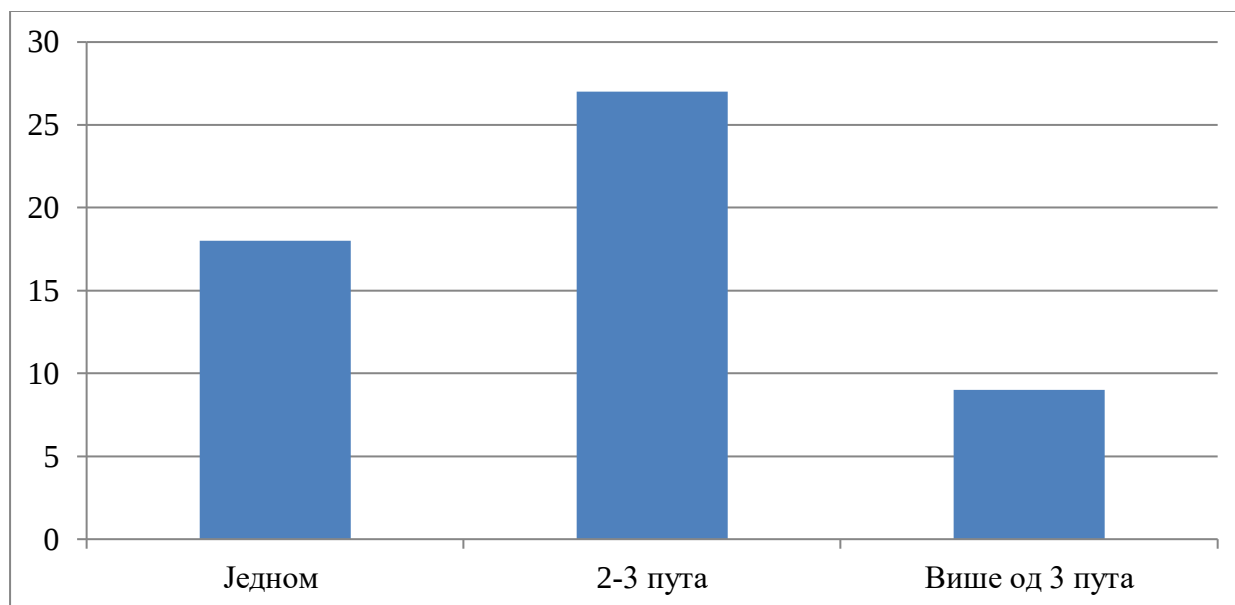
8. Уколико сте имали спор са банком коме сте се обратили?

(НБС , адвокат , удружење потрошача)

9. Да ли је спор који сте имали решен у вашу корист?

(да , не)

Што се тиче првог питања , „Да ли сте имали искуства са потрошачким кредитима?“ , сви испитаници су одговорили потврдно , при чему је 18 испитаника одговорило да је једном имало прилику да користи потрошачки кредит , 27 испитаника је одговорило да је потрошачки кредит користило 2-3 пута , док је 9 испитаника одговорило да је потрошачки кредит кредит користило више од 3 пута.

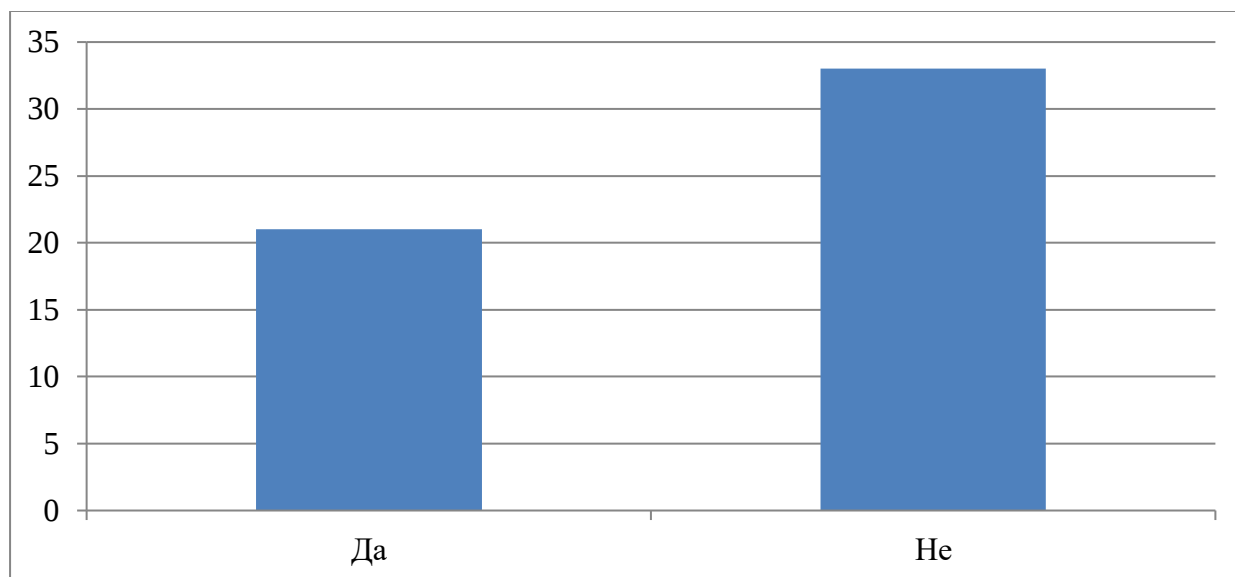

Да ли сте имали искуства са потрошачким кредитима? – графички приказ

Једном	2-3 пута	Више од 3 пута
18	27	9

Да ли сте имали искуства са потрошачким кредитима? – табеларни приказ

На питање „Да ли пажљиво прочитате уговор о закључивању кредита пре него што потпишете?“, 21 испитаник је одговорио потврдно, док је 33 испитаника одговорило негативно. Од 33 испитаника који су одговорили да не читају пажљиво текст уговора о кредиту, 14 је одговорило да прелистају уговор, али да не читају детаљно, док је 19 испитаника одговорило да уговор уопште не прочитају, већ да су им једино битне информације о суми новца коју добијају и висини и броју рата које треба да исплате.

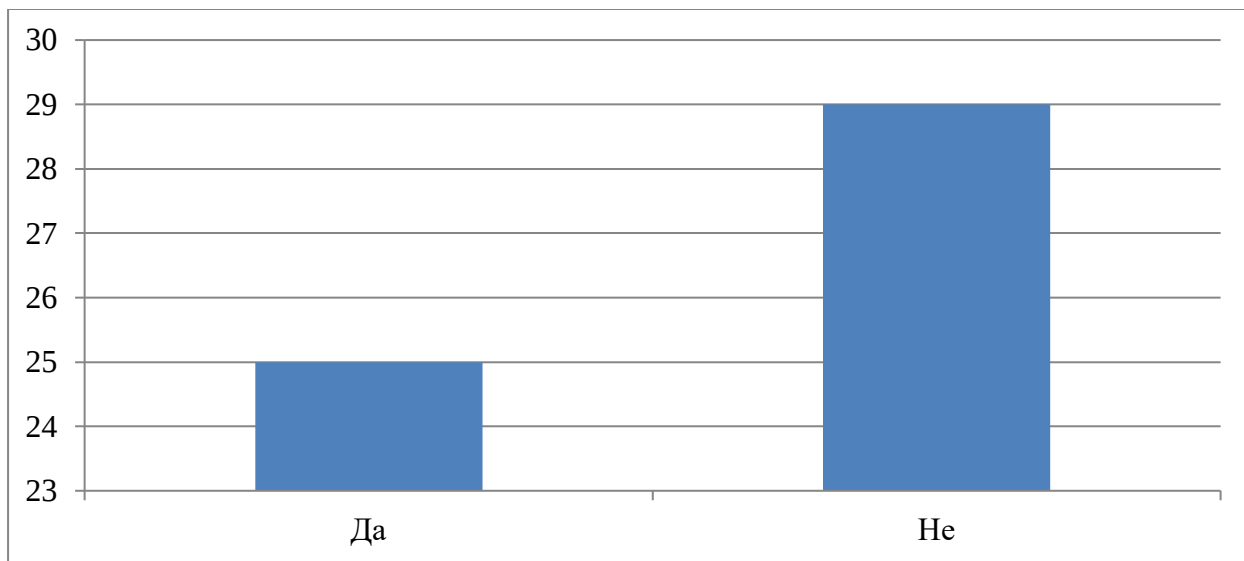

Да ли пажљиво прочитате уговор о закључивању кредита пре него што потпишете? –
графички приказ

Да	Не
21	33

Да ли пажљиво прочитате уговор о закључивању кредита пре него што потпишете? –
табеларни приказ

На питање „Да ли мислите да сте довољно заштићени у односима са банком?“ , 25 испитаника је одговорило потврдно , док је 29 испитаника одговорило негативно. Што се тиче испитаника који су одговорили потврдно , сматрају да је довољно да на време измирују своје обавезе према банци и да у том случају неће доћи до било каквог спора са банком. Што се тиче испитаника , који мисле да нису довољно заштићени , већина сматра да би требало да имају већи утицај приликом склапања уговора са банком , као и да у случају да нису у стању да редовно измирују обавезе нису довољно заштићени прописима.

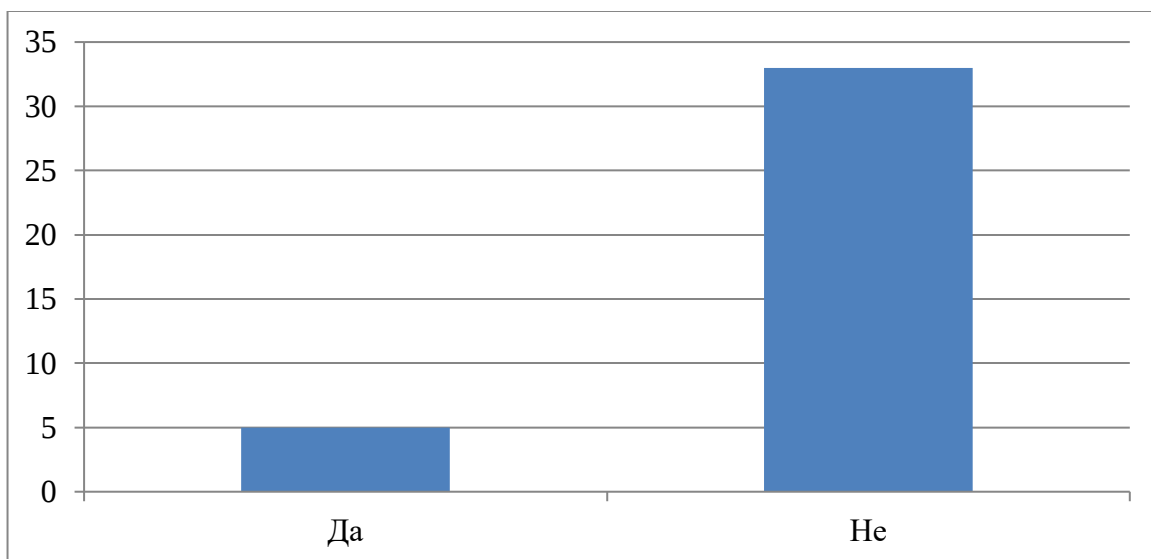

Да ли мислите да сте довољно заштићени у односима са банком? – графички приказ

Да	Не
25	29

Да ли мислите да сте довољно заштићени у односима са банком? – табеларни приказ

На питање „Да ли сте упознати са Законом о заштити потрошача?“ , само 5 испитаника је одговорило потврдно , док је 49 испитаника одговорило негативно. Испитаници који су одговорили да нису упознати са Законом о заштити потрошача , као главни разлог су навели неповерење у институције , па самим тим да нема сврхе да се баве тим законом , следећи наведени разлог је да не знају како би дошли у могућност да се упознају са Законом о заштити потрошача , док је 6 испитаника навело да није знало ни да постоји такав закон.

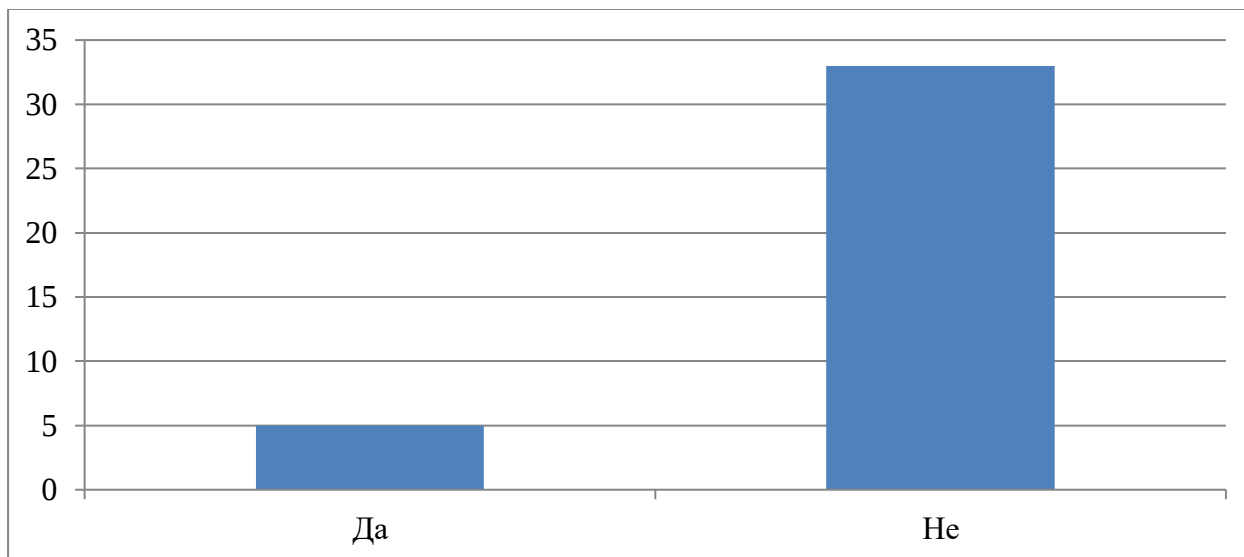

Да ли сте упознати са Законом о заштити потрошача? – графички приказ

Да	Не
5	49

Да ли сте упознати са Законом о заштити потрошача? – табеларни приказ

На питање „Да ли сте упознати са Законом о облигационим односима који регулише права корисника кредита?“ , ситуација је идентична као код претходног питања. Истих 5 особа је одговорило да је упознато са овим законом , док је 49 особа одговорило негативно. Велика већина корисника који су одговорили негативно , чак 46 , изјавили су да нису ни знали који закон регулише права корисника кредита , као и да нису упознати са правима која им припадају по овом закону , док су 3 корисника изјавили да знају који закон регулише њихова права , али да нису упознати са његовим садржајем.

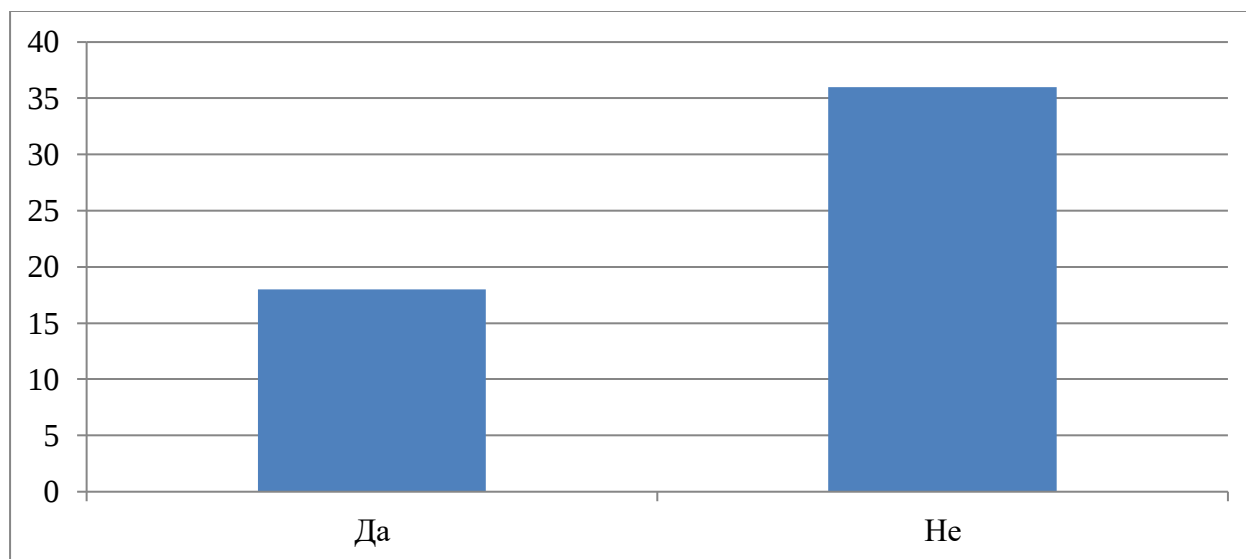

Да ли сте упознати са Законом о облигационим односима који регулише права корисника кредита? – графички приказ

Да	Не
3	46

Да ли сте упознати са Законом о облигационим односима који регулише права корисника кредита? – табеларни приказ

На питање „Да ли сте некада имали спор са банком , а који се односи на потрошачки кредит?“, 18 испитаника је одговорило потврдно. Од тих 18 испитаника , 6 је изјавило да су се спорили у вези незаконите наплате трошкова кредита , док је 12 испитаника одговорила да је имало проблема са кредитним бироом и да су улагали жалбе банкама у том контексту.

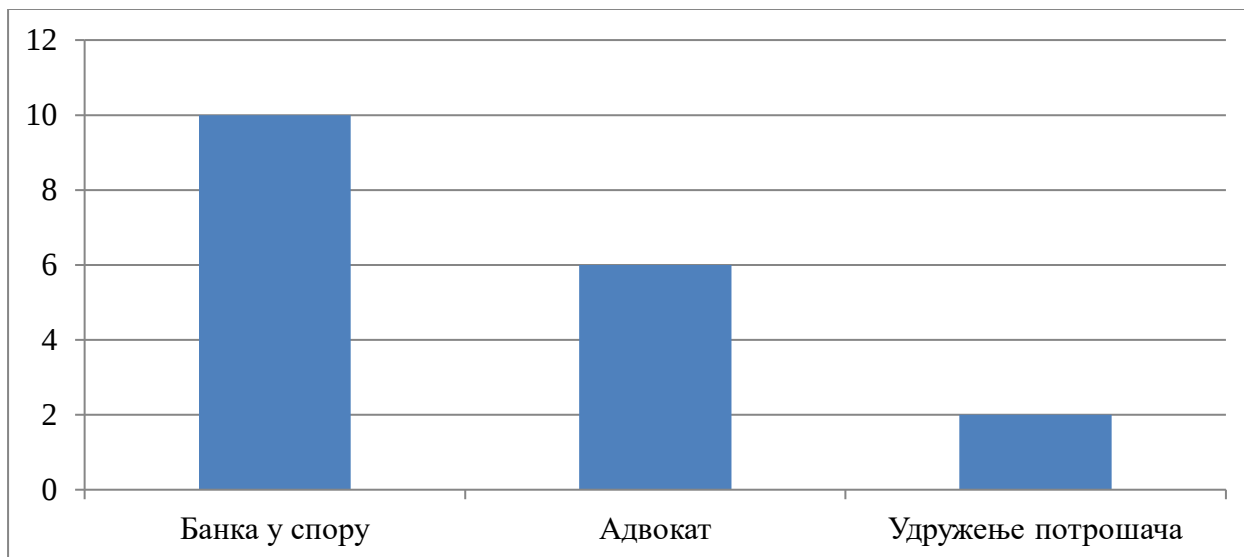

Да ли сте некада имали спор са банком , а који се односи на потрошачки кредит? –
графички приказ

Да	Не
18	36

Да ли сте некада имали спор са банком , а који се односи на потрошачки кредит? –
табеларни приказ

На питање „Уколико сте имали спор са банком коме сте се обратили?“ , од 18 испитаника који су имали спорове са банком , 10 испитаника је изјавило да су се жалили банци са којим су имали проблем , и да су тако решили спор или уколико нису , нису се даље жалили, 6 испитаника је ангажовало адвоката , док су се 2 испитаника обратили удружењу потрошача. И у овом случају видимо да испитаници немају превише поверења у институције , јер се нико није обратио Народној Банци Србије , нити је разматрао ту могућност.

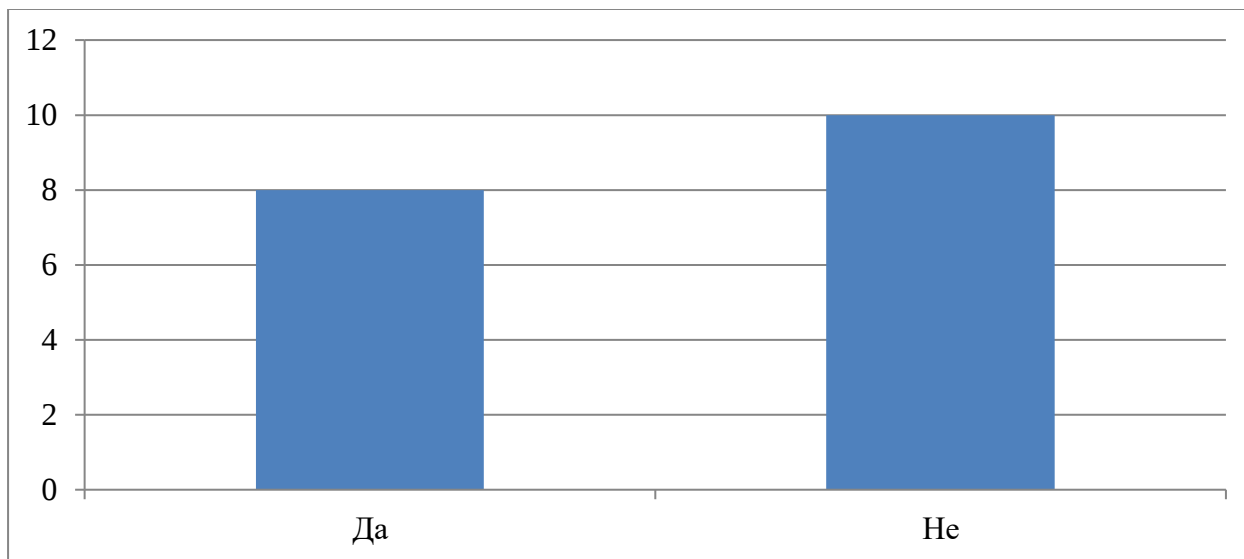

Уколико сте имали спор са банком коме сте се обратили? – графички приказ

Банка у спору	Адвокат	Удружење потрошача
10	6	2

Уколико сте имали спор са банком коме сте се обратили? – табеларни приказ

На питање „Да ли је спор који сте имали решен у вашу корист?“, 8 испитаника је решило спор у своју корист, углавном у директном контакту са банком – њих 7 док је један испитаник изјавио да је решио спор посредством удружења потрошача. 10 испитаника одговорило да спор није решен у њихову корист, али да нису истрајавали у покушајима да позитивно реше своје спорове.

Да ли је спор који сте имали решен у вашу корист? – графички приказ

Да	Не
8	10

Да ли је спор који сте имали решен у вашу корист? – графички приказ

Уопштено , на основу спроведеног истраживања , може се се закључити да испитаници , пре свега нису ни упознати са својим правима у односу са банкама , а када су у питању потрошачки кредити , да своја права само површно познају , а када дође до неког спора са банкама сматрају да нису довољно заштићени.

Закључак

Сprovedено истраживање је потврдило почетне хипотезе . Испитаници сматрају да их закон не штити довољно када су односи са банкама у питању , да се не ради о равноправном односу , али такође , признају да не познају довољно законе о заштити интереса потрошача , како генерално , тако и у случају уговора о кредиту.

Сличне проблеме , као грађани у нашој држави , имају и грађани држава у окружењу. Загребачки Трговински суд пресудио је 2013. у корист Удружења потрошача , које је тужило осам хрватских банака због кредита у швајцарским францима , тачније валутне клаузуле и једностране примене каматне стопе , у истоветном спору који су клијенти водили против банака у Републици Србији. У образложењу пресуде се наводи да су банке повредиле права потрошача јер нису у потпуности обавестиле кориснике кредита о свим параметрима неопходним за доношење одлуке. Једнострано повећање каматних стопа штетило је колективној камати , па је банкама наложено да на дан кредита прерачунају главницу у куне уз фиксну камату , наводи се у пресуди.⁴⁵

Међутим , велики број банака које послују у Хрватској нису поштовали правоснажне судске пресуде , па они који су добили судске спорове против банака на крају су морали да поднесу судску тужбу ради наплате потраживања. Постоји најмање 20 случајева у којима су они који су на суду победили банке морали да покрену поступак принудне наплате , а већина су правоснажне пресуде у случају Франк.⁴⁶

Као и у Републици Србији , тако и у Републици Црној Гори , грађани и удружења потрошача су покренули тужбу у вези незаконите наплате трошкова обраде кредита.

⁴⁵ <https://bizlife.rs/58939-hrvatska-gradani-dobili-spor-protiv-banaka-zbog-kredita-u-francima/> , 21.04.2025.

⁴⁶ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/bahate-banke-ne-placaju-po-pravomocnim-presudama-morali-su-ih-ovrsiti/2161652.aspx> , 21.04.2025.

По мишљењу Центра за заштиту потрошача , банке немају право да више наплаћују трошкове обраде кредита , а грађани који су платили могу да траже повраћај новца , а при чему се позивају се на недавну пресуду Вишег суда у случају једне банке.

Клијенти који су се у претходном периоду задуживали, осим камата , плаћали су банкама и трошкове обраде кредита од 1 до 1,7 одсто , што у Центру за заштиту потрошача сматрају незаконитим и траже повраћај тог новца клијентима.⁴⁷

Што се тиче закона о заштити потрошача , закони у Републици Србији су усклађени са законодавством Европске Уније , па су одредбе и Закона о заштити корисника финансијских услуга , као Закона о заштити потрошача јако сличне са идентичним законима у Европској Унији , као и у државама у окружењу.

Потрошачки кредити , иако служе за финансирање потрошње грађана , несумњиво имају и привредни значај , јер посредно стимулишу повећање производње робе која се купује средствима добијеним на основу овог правног посла. Оно што издваја овај тип кредита , у односу на остале, је превасходно чињеница да се у улози корисника кредита јављају грађани који се не баве директно привредним делатностима , а добијена средства се користе у непривредне сврхе. С обзиром да се ради о физичким лицима , потребна им је и већа правна заштита у односу на правна лица као корисника кредита.

С обзиром , да се приликом закључења кредита , потписује уговор о финансијској услузи , права и обавезе потписника уговора се дефинишу Законом о облигационим односима , међутим , заштита потрошача у случају потрошачких кредита у Републици Србији је , прецизније регулисана Законом о заштити корисника финансијских услуга.

Међутим , из искуства корисника кредита , одредбе Закона о заштити корисника финансијских услуга нису довољно прецизно дефинисане и остављају банкама простора за произвољно дефинисање закона. Такође , у споровима са банкама , надлежне институције нису довољно ефикасне и не штите потрошаче у задовољавајућој мери.

⁴⁷ <https://bankar.me/ostaju-li-banke-bez-troskova-obrade-kredita/> , 21.04.2025.

Литература

1. А. Страњак , Теорија потрошачког кредита и наш систем потрошачког кредитирања , Информатор , Загреб , 1971.
2. Тања Јованић , Потрошачки кредит , Београд , 2004.
3. Жељко Рачић , Банкарство , Нови Сад , Висока пословна школа струковних студија, 2018.
4. др Зоран Васиљевић , Правна теорија кредита , Правни факултет Универзитета у Бањој Луци , Бања Лука , 2013.
5. R. Bradgate, F. White , Commercial Law , Oxford University Press , 2007
6. Д. Вујисић , М. Рапајић , Облици заштите права потрошача , Право и привреда 2021 , вол 59 , број 3 , 2021
7. S. Petrić , Ugovor o potrošačkom kreditu , Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2007
8. Наредба о одобравању кредита за куповину индустријске робе , „Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/52.
9. Ž. Deković , Primjena nacionalne referentne kamatne stope u hrvatskom bankarstvu , 2019.
10. П. Ивановић , Теорија новца и банкарство , Сремска Каменица: Факултет за услужни бизнис , 2008.

11. Члан 36. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр. 36/2011 , 139/2014)
12. М. Матејић , Миодраг Јовановић , Банке и кредити , Стручна књига , Београд , 1977.
13. R. Goode , Commercial Law , Penguin Books , London , 2004.
14. M. N.Vunjak , Investiciono i hipotekarno bankarstvo , Subotica: Ekonomski fakultet , 2013.
15. R. Lukić Bankarsko računovodstvo , Ekonomski fakultet , Beograd , 2011.
16. P. S. Rose i S. C.Hudgins , Bankarski menadžment i finansijske usluge , 6.izdanje , Data status , Beograd , 2005.
17. Н. Вуњак , Љ. Ковачевић , Банкарство , банкарски менаџмент , Суботица:Економски факултет , Суботица , 2011
18. Ellinger E. P., Lomnicka, E., Modern Banking Law, Oxford, 2002.
19. E.Macintyre , Business Law, Longman , Harlow, UK, 2001.

Интернет извори

1. https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/propisi/zakoni/zastita_korisnika_financejskih_usluga_2015.pdf
2. https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/finansije/sudski-sporovi-i-regulative-bankarskih-usluga_1216931.html
3. <https://efektiva.rs/kontakt/>
4. <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/210223/210223-vest13.html>

5. <https://www.hnb.hr/-/rizici-za-potrosaca-u-kreditnom-odnosu>
6. http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/14_saziv/2813-24.pdf
7. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_korisnika_finansijskih_usluga.html
8. <http://www.seio.gov.rs/upload/documents/sporazumi>
9. https://24sedam.rs/data/images/2023-01-14/381070_kreditigradanima_iff.png?t=1673704062?t=1673704085377
10. http://www.nbs.rs/edukacija/cirilica/20/kredit/stambeni_kredit.html
11. <https://tvojnovac.nbs.rs/cirilica/finansijski-proizvodi/kredit/fizicka-lica/prek-tek-racun/index.html>
12. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_potrosaca.html
13. https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/propisi/zakoni/zastita_korisnika_finansijskih_usluga_2015.pdf
14. <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-zastiti-korisnika-finansijskih-usluga.html>
15. <https://bizlife.rs/58939-hrvatska-gradani-dobili-spor-protiv-banaka-zbog-kredita-u-francima/>
16. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/bahate-banke-ne-placaju-po-pravomocnim-presudama-morali-su-ih-ovrsiti/2161652.aspx>
17. <https://bankar.me/ostaju-li-banke-bez-troskova-obrade-kredita/>

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора: **Јакшић Немања**

Број индекса: **352/2023**

Изјављујем

Да је мастер рад под насловом:

Заштита слабије стране у банкарским пословима

- Резултат сопственог истраживачког рада;
- Да мастер рад у целини , а ни у деловима није био предложен за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- Да су резултати коректно наведени;
- Да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

У Косовској Митровици,

Потпис аутора

18.09.2025.

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора: **Јакшић Немања**

Број индекса: **352/2023**

Изјављујем

Да је мастер рад под насловом:

Заштита слабије стране у банкарским пословима

- Резултат сопственог истраживачког рада;
- Да мастер рад у целини , а ни у деловима није био предложен за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- Да су резултати коректно наведени;
- Да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

У Косовској Митровици,

18.09.2025.

Потпис аутора

